

náš vidiek

HLASY A OHLASY SLOVENSKEHO VIDIEKA

 VOKA

VIDIECKA ORGANIZÁCIA
PRE KOMUNITNÉ AKTIVITY

VIDIECKY
PARLAMENT
NA SLOVENSKU

4/2007

- Európska vidiecka aliancia (ERA) založená a predsedníčkou je Slovenka
- Výsledky súťaže Dedina roka 2007
- Štatistika o európskych MAS
- Etický kódex člena OZ VIPA SK
- Vitajte na portáli VIPA
- Z denníka kariérnej poradkyne
- Zhromaždenie PREPARE v Poľsku
- Modra oslávila 400 rokov výsad a bolo veselo

☛ Vipa začala klikať novú stránku svojej histórie.	3
☛ O troch grošoch.	3
☛ Valné zhromaždenie ERA	4
☛ Projekty spolupráce v prístupe Leader	5
☛ Prvé metodické stretnutie programu LEADER v Drienici	6
☛ Štatistika o európskych MAS.	8
☛ Prístup Leader pre všetky vidiecke oblasti vo Fínsku.	9
☛ Cezhraničná spolupráca s českou MAS Rýmaňovsko	10
☛ Etický kódex člena OZ VIPA SK.	11
☛ Ako na to: Integrované materské centrum v Slovenskej Lupči.	12
☛ Výsledky celoslovenskej súťaže „Dedina roka 2007“	13
☛ Nielen slovenský Tokaj a rum boli na pretrase v EÚ...	18
☛ Vitajte na portáli VIPA	19
☛ Mladí dobrovoľníci separovali	20
☛ Výsledky piateho ročníka súťaže INFOčin roka	20
☛ Využívanie prostriedkov z EAGGF na slovenskom vidieku.	21
☛ Boli sme na IDEAXCHANGE.	22
☛ Habitat for Humanity International	22
☛ O ľuďoch s ľuďmi: Výsledky 1. ročníka predstavené na medzinárodnom fóre	23
☛ Z denníka kariérnej poradkyne.	25
☛ Vidiecky rozvoj a mikropôžičky v Poľsku a na Slovensku - interregionálny projekt.	26
☛ Podpora mladých podnikateľov "Young Entrepreneurs Support Network" (YESN)	27
☛ Dva projekty z Liptova - oprava a ospravedlnenie.	28
☛ Neškodí myšlienke EÚ tzv. demokratický deficit?	29
☛ Čachtický hrad.	31
☛ Hrad Čičava	32
☛ V Poľsku sa konalo zhromaždenie PREPARE	33
☛ Modru zaškolila Huspopeče, jak oslávit burčák, čo teče...	34
☛ Modra oslávila 400 rokov udelenia výsad slobodného kráľovského mesta a bolo veselo.	35

fotografia na 1. strane: Vinohradník, autor: Jozef Šimeček
 fotografia na 2. strane: Jesenné zastavenie, autor: Jozef Šimeček
 fotografia na 36. strane: Z exkurzie PREPARE, autor: Maxi Hronský

VIPA ZAČALA KLIKAŤ NOVÚ STRÁNKU SVOJEJ HISTÓRIE

Obráťme list, podme nanovo, začnime písať novú stránku histórie, takto nejako zvykneme poeticky uzatvárať niečo, čo bolo a púšťať sa do nového. Takto nejako robíme hrubé čiary za doterajším a linkujeme tenké linky na písanie toho, čo nás ešte len čaká. Akoby pojem popísaný list, popísaná stránka sme mali v sebe hlboko ešte z čias, kedy sa do hrubých kroník zaznamenávali všetky udalosti, z čias, kedy zapísané sa stalo a nezapísané akoby nebolo.

Obzerranie sa po novej stránke je väčšinou snaha urobiť hrubú čiaru za niečím čo bolo a nie veľmi sa vydariť, niečo, na čo nie sme príliš hrdí a na čo by sme najradšej zabudli. Sú však aj prípady, kedy „nová stránka“ stavia na všetkom, čo sa doteraz udialo a je len akýmsi kvantitatívnym a kvalitatívnym posunom vpred.

Taká je aj nová webová stránka Vidieckeho parlamentu na Slovensku. Nový šat, nové informácie, nové možnosti. A za tým všetkým všetko to staré, na ktoré sme hrdí. Práca, obetavosť, nápady, čas a energia ľudí budujúcich myšlienku Vidieckeho parlamentu a tiež ten kusisko cesty, ktorý sme spolu doteraz prešli. Všetko je to v starých dokumentoch, správach, projektoch, množstve fotografií.

Je taká doba, že čo nie je na webe, neexistuje, že kvalitná webová stránka je vizitkou kvalitnej organizácie. Je preto symbolické a tiež dobré, že OZ Vidiecky parlament SK začína novú stránku svojej histórie písať ruka v ruke s novou stránkou webovou.

Nech každý klik na tejto stránke znamená pre nás všetkých energiu. Odovzdanú i načerpanú.

Jožko Šimeček

O TROCH GROŠOCH

Každý z nás si iste pamätá na rozprávku z detstva „O troch grošoch“. Hovorí o múdrosti našich predkov a ich schopnosti predávať žezlo z generácie na generáciu a tak zachovávať kontinuitu existencie spoločnosti.

Iste si viete ešte spomenúť, že sedliak z rozprávky pracoval za tri groše. Jeden použil pre seba a svoju ženu, jeden vracal rodičom a jeden dával svojim deťom.

Ešte aj teraz žasnem nad bystrým zrakom rozprávára, ktorý takto vykreslil ako by sme sa mali správať k tým, čo tu boli pre nami, k hodnotám, ktoré vytvorili, k tomu, čo nám dali a čo nás naučili. Čím by sme boli bez nich....Na druhej strane dáva návod ako by sme mali investovať do budúcnosti, do našich detí, aby dokázali niesť štafetu duchovných a materiálnych hodnôt, prenášať ich na budúce generácie.... a udržiavať zdravú spoločnosť.

Ak je pravda, že rozprávky sú odrazom ľudovej múdrosti a klenotom krajiny, je treba konštatovať, že sa k nim dnes správame veľmi macošsky. Nielenže berieme za svoje, čo nám je v podstate cudzie, ale ešte aj žijeme akosi ináč a v rozpore s oným zdravým sedliackym rozumom, takým typickým pre našich starých otcov a matere.

Seniorov si nevážime, o deti a mladých sa nestaráme, necháme ich radšej odísť nech hľadajú šťastie inde. Rozumej: šťastie rovná sa peniaze. A my si žijeme a užívame koľko nám naše možnosti dovoľia. Tu a teraz, to je dnes heslo nás mnohých. Nemyslíme na to, kto sa o nás postará na „staré kolená“ a ani na to, ako sa asi cítia tí, ktorí už dali, čo mohli. Akosi priveľa je takéhoto správania...

Našťastie pre nás sú ešte medzi nami tí, ktorí veria trom grošom. Ostáva len dúfať, že sa rozmnožia. Lebo beda všetkým, ktorí zabudli kým boli a nemyslia na to, kým sa raz stanú.

Jela Tvrdoňová

krátke správy**VALNÉ ZHROMAŽDENIE ERA**

Zakladajúce Valné zhromaždenie Európskej vidieckej aliancie (ERA) sa konalo v dňoch 29. a 30. septembra 2007 v Modre - Harmónii.

Po úvodných a uvítacích prejavoch, ktoré predniesli predsedajúci profesor Eero Uusitalo, Generálny sekretár Výboru pre vidiecku politiku vo Fínsku, radca Ministerstva pôdohospodárstva a lesníctva Fínska, Ing. Ľubomír Miček, PhD., generálny riaditeľ Sekcie rozvoja vidieka Ministerstva pôdohospodárstva SR a Mária Behanovská, predsedníčka OZ Vidiecky parlament na Slovensku, začalo rokovanie prvého Valného zhromaždenia ERA.

Zhromaždenie schválilo štatút a základné dokumenty, stanovilo výšku členských príspevkov a zásady hospodárenia a zvolilo vedúcich funkcionárov predsedníctva.

Predsedníčkou sa stala Ing. Jela Tvrdoňová, riaditeľka VOKA, Banská Bystrica a podpredsedníčka OZ VIPA SK.

Táto voľba ešte posilnila postavenie Slovenska, vytvorené tým, že OZ VIPA SK patrí k zakladajúcim členom ERA.

Myšlienka založiť ERA (European Rural Alliance) ako celoeurópske zoskupenie reprezentujúce záujmy národných vidieckych hnutí a sieť vznikla dňa 14. septembra 2005 počas konferencie Výboru regiónov (CoR) EÚ v Helsinkách.

Prvé jej vedenie vytvorili Eero Uusitalo z Fínska, Kurt Krumbach z Nemecka, Staffan Bond, Stig

Hansson, a Nils Lagherot zo Švédska, Sirje Vinni z Estonska, Jela Tvrdoňová zo Slovenska a Vanessa Halhead zo Škótska. Poslaním Aliancie je upevňovať potenciál vidieckych oblastí pre inovácie a vyvažovať prevahu miest v čerpaní európskych fondov.

Termín zasadnutia bol zvolený tak, aby jeho účastníci mohli využiť pohostinnosť mesta Modra, oslavujúceho 400. výročie svojho povýšenia na slobodné kráľovské mesto. Tieto oslavy spojené s bohatým kultúrnym programom, prehliadkou folklóru a jarmokom, orientovaným hlavne na výroby tradičných ľudových remesiel. Atmosféru osláv umocnila ponuka miestnych špecialít a výberu modranských vín.

Text a foto: L. Hudák

PROJEKTY SPOLUPRÁCE V PRÍSTUPE LEADER

Medzi sedem základných princípov prístupu Leader patrí okrem iného spolupráca a sieťovanie miestnych akčných skupín (MAS). Európska únia podporuje tento trend z viacerých dôvodov. V prvom rade ide o prenos vedomostí, praktických skúseností a zručností ale aj informácií medzi jednotlivými miestnymi akčnými skupinami a ich členmi, čo podporuje jednu z hlavných myšlienok a dôvodov prístupu podpora budovania kapacity prostredníctvom prenosu „Know how“. Zároveň v prípade, že ide o spoluprácu medzi MAS naprieč členskými štátmi, stimuluje aj propagáciu integrácie Európy, a to nielen politickej a ekonomickej, ale aj kultúrnej a duchovnej, zblížovanie názorov a vzájomné poznávanie regionálnych špecifik, a tak prispieva k pochopeniu rozmanitosti vidieckych oblastí a ich rešpektovaniu.

Je potrebné chápať rozdiely medzi spoluprácou a sieťovaním. Spolupráca na rozdiel od sieťovania podporuje a rozvíja spoločné aktivity a teda znamená viac ako iba výmenu informácií a občasné stretávanie.

Myšlienka sieťovania a spolupráce rezonuje v prístupe Leader vlastne už od roku 1995, keď bola do života uvedená druhá etapa Iniciatívy spoločenstva pod názvom Leader II. Odvtedy sa pripravujú a realizujú projekty spolupráce medzi miestnymi akčnými skupinami – zatiaľ hlavne zo starých členských štátov. Noví užívatelia prístupu Leader zatiaľ skôr hrajú rolu nových, ale veľmi zaujímavých partnerov.

Podľa slov manažérov miestnych akčných skupín, pripraviť a realizovať projekty spolupráce, hlavne tie medzinárodné, je veľmi náročná práca. Je potrebné si uvedomiť viaceré faktory, ktoré sťažujú komunikáciu pri príprave, ale aj praktickú implementáciu. Rôzne kultúrne a spoločenské zvyky, rôzne prístupy ku komunikácii, jazyková bariéra, ale často aj klimatické, geografické, sociálne a ekonomické rozdiely medzi vidieckymi usernameami predstavujú bariéry, ktoré sa však vo väčšine prípadov darí prekonávať.

Niekoľko faktov z predchádzajúceho programového obdobia:

- Najväčší počet projektov trans-národnej spolupráce bol v Írsku: 35 - 15,2%, Nemecku: 32 - 13,9%, Taliansku: 27 - 12,6% a Veľkej Británii: 25 - 11,7% (údaje sú prezentované podľa národného partnera) (Zdroj LCP, 2007),
- Medzi najaktívnejšie MAS patrili Írske, Švédske a Fínske,
- Celkovo bolo zapojených do projektov trans-národnej spolupráce 369 MAS (z 893 zo starých čl. štátov a 257 z nových čl. štátov celkovo vybraných MAS), v priemere v 4 projektoch každá,
- 15% z týchto MAS sú MAS z iných ako Leader Plus programu (PRODER, POMO),
- Okrem MAS sa projektov spolupráce zúčastnili turistické a rozvojové agentúry, združenia (environmentálne, vzdelávacie, kultúrne), miestne a regionálne autority, univerzity a výskumné ústavy,
- **Partneri pochádzali** zo starých členských štátov, z nových členských štátov, ako: Estónsko, Maďarsko, Slovinsko, Lotyšsko, Malta a Rumunsko, z tretích krajín ako Macedónsko, Švajčiarsko, Rusko, Gruzínsko, Azerbajdžan, Tunisko, Kanada, Brazília, Mozambik, ...

Najčastejšie oblasti spolupráce:

- Najviac projektov bolo v oblasti využitia prírodných a kultúrnych zdrojov (34% projektov),
- Štvrtina projektov si vyberá tému zlepšenie kvality kvalita života na vidieku (26% projektov),
- Štvrtina projektov si vyberá využitie nového know-how a nových technológií (25% projektov),
- Miestne produkty sú najmenej populárnou kategóriou (15% projektov)

Niektoré rady pre realizáciu projektov spolupráce z Leader Contact Point v Bruseli:

- Treba byť pripravení komunikovať v jednom – vopred dohodnutom jazyku a rešpektovať kultúrne rozdiely,
- Venovať dostatočný čas príprave projektovej myšlienky a vedieť, čo je potrebné urobiť pre jej realizáciu, treba tiež využiť akékoľvek finančné možnosti pre prípravné práce, vrátane financií

- z prístupu Leader,
- ▶ Nepodceňiť faktor času,
- ▶ Byť si vedomí rozdielov vyplývajúcich z národných programov, vrátane časových posunov v programovaní medzi členskými krajinami,
- ▶ Mať veľmi dobrú štruktúru a jasné vymedzenie zodpovednosti medzi partnermi – vedúca MAS je veľmi dôležitá, ak sú v hre viac ako dvaja partneri,
- ▶ Nestávať si priambiciózne ciele. Projekt je možné realizovať viacerými fázami,
- ▶ Neobjavovať znovu Ameriku! Treba sa pozrieť, čo už bolo inde vykonané v podobných oblastiach a témach s podobnými nástrojmi pre dosiahnutie podobných cieľov. Preto treba využívať databázu Leader Observatory, Leader časopis, semináre – všetky poskytujú nápady a pomoc.
- ▶ MAS z nových čl. štátov by mali byť zo začiatku iba partnermi a učiť sa od starších MAS.

Jela Tvrdoňová

PRVÉ METODICKÉ STRETNUTIE PROGRAMU LEADER V DRIENICI

*V obci Drienica sa dňa 31.7.2007 uskutočnilo 1. metodické stretnutie zástupcov jednotlivých mikroregiónov Prešovského samosprávneho kraja k realizácii podporených projektov v rámci programu v oblasti regionálneho rozvoja, podporeného z NEFO, n.f. pod názvom: **Podpora vidieckych oblastí pri tvorbe stratégie na prípravu území v PSK k realizácii programu LEADER.***

Stretnutia sa zúčastnilo 22 členov z území: Mikroregiónu Spišský hrad – Podbranisko, Združenia pre rozvoj Pienin a Zamaguria, Mikroregiónu Bardejov - Horná Topľa, Združenia pre rozvoj Horného Spiša a Šariša (Hosaš), Spolku obcí mikroregiónu Stráže, Mikroregiónu Čergov, OZ Ekotorysa, Združenia obcí Hornej Torysy, ZMO Vranovského regiónu a Združenia obcí Poloniny, ktorým boli zo strany NEFO vyčlenené a schválené finančná dotácia vo výške 6 miliónov slovenských korún. Na stretnutie prijali pozvanie tiež zástupcovia z Krajskej rozvojovej agentúry Prešov (KRAPO), ktorí administrujú tento program.

Stretnutie bolo zorganizované z iniciatívy riaditeľky CPK Levoča v organizačnej spolupráci so starostom spomínanej obce, a to z pozície metodika pre územia, ktoré si ju zvolili ako metodického garanta svojho projektu.

K úvodným slovám riaditeľky CPK Levoča sa pridal aj riaditeľ KRAPO Prešov, Ing. Peter Németh, ktorý privítal všetkých prítomných a vyjadril presvedčenie, že integrovaná spolupráca a výmena skúseností prispieje k dosiahnutiu želaných efektov a trvalo udržateľný rozvoj sa stane realitou pre kooperujúce mikroregióny. V úvode boli zástupcovia území vyzvaní k tomu, aby v skratke predstavili

miestnej akčnej skupiny. Každá MAS sa tak stane dôležitým živým orgánom vytvárajúcim vhodné prostredie pre spoluprácu a partnerstvo verejného a súkromného sektora, pretože takéto partnerstvo je základným stavebným prvkom endogénneho rozvoja vidieckych oblastí.

Následne sa vyvinula diskusia k financovaniu projektov a možnostiam využívania rôznych zdrojov pri zabezpečovaní stanovených cieľov.

Druhú časť stretnutia venovala Ing. Andrea Hradiská otázke praktickej

Účastníkom boli k dispozícii dané v elektronickej forme základné štatistické formuláre pre prvú etapu projektov.

*Vypracovala: Ing. Andrea Hradiská,
riaditeľka CPK Levoča
Metodička a finančná expertka
pre program LEADER v PSK*

svoje územia. Ich príspevky dokumentovali hlavný charakter území, ich konkurenčné výhody, či problémy, ako aj predstavy o smerovaní.

Ing. Andrea Hradiská ďalej poukázala na základné princípy prístupu LEADER pri samotnej tvorbe, ale i následnej implementácii stratégie, ako aj na nevyhnutnosť súbežného budovania kapacít v území, ktorých nosným pilierom je vytvorenie

ŠTATISTIKA O EURÓPSKÝCH MAS

V EÚ je celkovo 1217 Miestnych akčných skupín (MAS, LAG) vybraných pre Leader+

Z toho:

V starých členských krajinách: 893
Tieto MAS pokrývajú plochu: 1,57 mil. km²
a zahŕňajú: 55,7 mil. obyvateľov.

V nových členských krajinách: 324
Tieto MAS pokrývajú plochu: 275 839 km²
a zahŕňajú: 10 293 724 obyvateľov.

Počet obyvateľov na jednu MAS: 51 761

Programy v starých členských krajinách

- 73 schválených programov
(v roku 2001 - schválených 56 programov,
v roku 2002 - schválených 17 programov)

Programovacia úroveň:

- 9 národných programov
- 61 regionálnych programov
- 3 sieťové programy (DE, ES, IT)

9 členských krajín s programovaním na národnej úrovni

- Dánsko (12 MAS)
- Grécko (40 MAS)
- Francúzsko (140 MAS)
- Írsko (22 MAS)
- Luxembursko (4 MAS)
- Portugalsko (52 MAS)
- Rakúsko (56 MAS)
- Fínsko (25 MAS)
- Švédsko (12 MAS)

6 členských krajín s programovaním na regionálnej úrovni

- Belgicko (2 pr., 20 MAS)
- Nemecko (13 pr., 148 MAS)
- Španielsko (18 pr., 145 MAS)
- Taliansko (21 pr., 131 MAS)
- Holandsko (4 pr., 28 MAS)
- Spojené kráľovstvo (4 pr., 57 MAS)

Priemerný disponibilný rozpočet na MAS

- podľa monitorovaných (nekonsolidovaných) údajov (v rámci Akcie 1): EUR 5 345 020

Rozsah variácií:

- Najvyšší rozpočet má Švédsko: až 12,4 tis. EUR na MAS, za ním nasledujú Španielsko a Grécko s viac ako 9 tis. EUR na MAS)
- Najnižší disponibilný rozpočet je v Belgicku a Francúzsku: menej ako 1,8 tis. EUR na MAS

MAS v nových členských krajinách

Počet MAS pre Leader v nových členských krajinách, ako je zahrnutý v národných Jednotných programových dokumentoch (JPD) alebo v ich programoch Rozvoja pôdohospodárstva a vidieka.

- Česká republika 10
- Estónsko 24
- Maďarsko 70
- Lotyšsko 17
- Litva 10
- Poľsko 162

Rozpočet

- Rozpočet Spoločenstva pre Leader+ na roky 2000-06 je 2 020 miliónov v cenách roku 1999 v rámci Európskeho Pôdohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu (EAGGF) v Usmerňovacej sekcii.

Alokácie sú uvedené na:

<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/g24208.htm>

Preložil: L. Hudák

PRÍSTUP LEADER PRE VŠETKY VIDIECKE OBLASTI VO FÍNSKU

Na vidieku vo všetkých členských krajinách Európskej únie je známe, že najúspešnejšou krajinou v uplatnení prístupu Leader je Fínsko, a to nielen z geografického pohľadu, ale hlavne z pohľadu jeho dopadu na vidiecku populáciu a kvalitu jej života.

Fínsko ako jediná krajina využilo prístup Leader vo všetkých vidieckych oblastiach už v programovacom období Agendy 2000, t.j. v rokoch 2000 – 2007, a to aj napriek tomu, že v tomto čase bol Leader stále laboratóriom, pilotným projektom, či Iniciatívou Spoločenstva, ako sa tento prístup donedávna označoval.

Pravdepodobne práve odvaha fínskych autorít zaviesť prístup pre celý vidiek a zapojiť doslova každú vidiecku municipalitu, podporila rozhodnutie Európskej komisie navrhnúť pre programové obdobie 2007 – 2013 možnosť plošného uplatnenia prístupu Leader pre všetky členské krajiny a premeniť Leader z laboratória na seriózny nástroj vidieckej politiky.

Fínske rozhodnutie poskytnúť integrovaný prístup rozvoja vidieka nebolo jednoduché. Nedostatok finančných prostriedkov v minulom programovom období priamo z Iniciatívy Spoločenstva však vidiecki politici vyriešili napokon veľmi šikovne. Podporili tvorbu viacerých nástrojov podobných prístupu Leader z rôznych zdrojov a z ich príkladu je zrejma stará pravda: „Keď sa chce, všetko sa dá“.

Tak vznikli nasledovné miestne akčné skupiny (je potrebné zdôrazniť, že všetky sa takto volali bez ohľadu na zdroj financií):

- Priamo z Leader+ bolo podporených 25 MAS,
- Z programu POMO+ (štátny rozpočet) bolo podporených 7 MAS,
- Z programu ALMA (Financie z Európskeho fondu regionálneho rozvoja – 30% a financie

regionálnych samospráv – 70% ako súčasť regionálnych operačných programov) – 20 MAS,

- Program Cieľ 1 Východ a Sever Fínska (Finančné prostriedky Európskeho fondu regionálneho rozvoja) 6 MAS

Celkový počet podporených MAS teda dosiahol 58 a dal tak možnosť každému územiu profitovať z integrovaného prístupu. Keby bola Fínska vláda trvala iba na EU financiách z poľnohospodárskeho fondu, nebola by zapojila regionálny fond a štátne financie, mala by dodnes iba 25 MAS. Tento prístup však umožnil vybudovať široké kapacity a tiež ľahký prechod na nové programové obdobie s možnosťou plošného uplatnenia osi Leader. Dnes Program rozvoja vidieka podporuje všetky existujúce a vitálne MAS, ktoré v minulosti vznikali z rôznych zdrojov.

Fínsky Leader má ďalšie črty hodné nasledovania. Jednou z nich je napríklad povinné rovnomerné tretinové zastúpenie sektorov v riadiacich orgánoch MAS, z toho jedna tretina patrí občanom. Aj široká škála typov podporených projektov od skutočne typických komunitných po high-tech projekty je pozoruhodná a oplatí sa z nej učiť. Fínsky Leader je šitý na mieru vlastnej krajiny a nekopíruje ostatné. Výsledkom je fungujúci mechanizmus, z ktorého majú osoh predovšetkým ľudia na vidieku.

Jela Tvrdohňová
Foto: Katarína Kubiňáková

CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA S ČESKOU MAS RÝMAŘOVSKO

V piatok 17. 8. 2007 sme nadviazali partnerstvo s českou miestnou akčnou skupinou (MAS) Rýmařovsko pre prístup LEADER. Stretnutie s piatimi zástupcami MAS nazvanej RÝMAŘOVSKO sa nieslo v neformálnej atmosfére. Náš región navštívili Petr Pecha - manažér MAS, Ing. Petr Klouda - starosta mesta Rýmařov, Eva Máchová - starostka obce Horní Město a zároveň predsedníka Sdružení obcí Rýmařovska, Jarmila Pavlíková - starostka obce Václavov u Bruntálu a Miroslav Volek - predseda správnej rady tejto MAS.

Našu stranu reprezentovali pracovníci CPK Levoča Ing. Andrea Hradiská – riaditeľka CPK (metodik a regionálny expert pre prístup LEADER), Ing. Katarína Pjataková a Ing. Zuzana Šínová – regionálni projektový manažéri, Bc. Mária Slaninová – miestny aktivista nášho územia, Jana Iľašová – finančný manažér a tiež Ing. Iveta Polláková – riaditeľka Mikroregionu Podbranislo, Žofia Kurucova - starostka obce Vyšné Repaše a Jozef Molčan - starosta obce Jablonov.

Okrem základnej výmeny informácií o našich územiach a vzájomného odovzdania prezentačných materiálov a darčiekov sme navštívili obec Vyšné Repaše, kde starostka pripravila tematickú výstavu zručných ľudí tejto obce a milo sme boli prekvapení nielen pohostením domácimi koláčmi a vínom, ale aj spevom detí z miestneho spevokolu. Na obed sme sa zastavili na Salaši v Spišskom Podhradí, kde sme dali našim partnerom možnosť

objednať si a ochutnať v prostredí Furmanskej izby naše tradičné jedlá.

V rámci prístupu LEADER je dôležité tzv. sieťovanie a nadväzovanie partnerských

cezhraničných kontaktov, jednak kvôli výmene informácií a príprave spoločných aktivít, ale tiež pre odovzdávanie si skúseností z činnosti MAS - iek. Rozlúčili sme sa s tým, že českí partneri pre nás na oplátku pripraví program na spoznanie ich územia a tiež sme sa dohodli na tvorbe spoločného zrkadlového projektu (keď teda už aj na našej strane vyjdú prvé výzvy týkajúce sa LEADRA, či cezhraničnej spolupráce).

Keďže príchod miestnej akčnej skupiny z Čiech bol naplánovaný na zaujímavé letné dni, ktoré sa pravidelne v Levoči konajú pod názvom „Tajomná Levoča a Dni Majstra Pavla“, tak si naši hostia mohli vychutnať i atmosféru remeselného karpatského trhu, či vystúpenie z Lúcnice.

Je nám tak trochu ľúto, že sme sa už ako kompletná skupina nemohli zastaviť aj v obci Jablonov, pretože naši noví českí priatelia sa ponáhľali naspäť a chceli si ešte pozrieť niektoré historické klenoty nášho územia (vrátane Spišského hradu).

Do obce Jablonov sme preto zašli ako menšia skupina bez českých hostí a musíme skonštatovať, že naozaj sa pracovníci obecného úradu spolu s ochotnými ľuďmi snažili vytvoriť výstavu nádherných „produktov“ z ich vlastnej dielne. Ich námahu, ako dúfame, ocenia vlastní obyvatelia, ktorí sú pozvaní do výstavných priestorov, ale pevne veríme, že i sprostredkované prostredníctvom našich fotozáberov i zástupcovia MAS Rýmařovsko.

Spracovali:
Ing. Andrea Hradiská, riaditeľka CPK Levoča, Regionálny expert a metodik pre územie okresu Levoča, ktoré pripravuje stratégiu typu LEADER
Fotodokumentácia: Ing. Katarína Pjataková
Projektový manažér a regionalista (CPK Levoča)

etický kódex

ETICKÝ KÓDEX ČLENA OZ VIPA SK

Poslanie Vidieckeho parlamentu, ktorým je presadzovanie rastu kvality života na vidieku a podpora vidieckych iniciatív pri riadení vidieckeho rozvoja môže plniť len organizácia, ktorá má dobrú povesť a ktorej ľudia dôverujú. To sa však dá docieľať jedine ak každý jej člen rešpektuje morálne zásady a správa sa podľa nich. Na podporu dodržiavania týchto zásad schválilo Predsedníctvo OZ VIPA SK na svojom zasadnutí 4.-5. septembra vo Svätom Antone tento Etický kódex člena OZ VIPA SK:

1. Poslaním Občianskeho združenia Vidiecky parlament na Slovensku (skrátene OZ VIPA SK) je:
 - presadzovať zvyšovanie kvality života na vidieku
 - podporovať vidiecke iniciatívy pri riadení vidieckeho rozvoja
 - a každý jeho člen sa dobrovoľne a usilovne podieľa na práci smerujúcej k plneniu tohto poslania.
2. Pri tejto práci postupuje čestne, pravdivo, morálne, spravodlivo a s rešpektovaním zákonov štátu, nariadení samosprávnych orgánov a vnútorných predpisov OZ VIPA SK.
3. Kolektívni členovia, okrem toho dodržiavajú svoje vlastné stanovy a z nich vychádzajúce dokumenty, ktoré nesmú byť v rozpore s poslaním uvedeným v odseku 1.
4. Okrem toho dôsledne dodržiava všetky svoje záväzky prijaté formou akýchkoľvek zmlúv, dohôd i nepísaných vyhlásení, aby si trvalo udržal povesť spoľahlivého človeka, ktorý dodržiava dané slovo.
5. Kolektívny člen musí okrem toho dbať, aby ním vydané dokumenty boli správne vedené a pravdivé.
6. Rovnako sa snaží, aby nijakým spôsobom nepoškodil dobré meno OZ VIPA SK, ale naopak, aby všemožne budoval jeho dobrý imidž.

7. V záujme udržania dobrého mene kolektívni členovia dodržiavajú:
 - transparentnosť postupov a procedúr, vrátane prijímania a vylučovania nových členov,
 - konkrétnosť a zrozumiteľnosť svojich cieľov,
 - otvorenosť samotnej organizácie,
8. Všetci členovia v záujme udržania dobrého mena sa snažia:
 - o vysokú odbornosť a profesionálny prístup k riešeniu problematiky, keď pôsobia ako experti v oblasti súvisiacej s rozvojom vidieka,
 - o včasné ošetrenie prípadného konfliktu záujmov.
9. V oblasti partnerskej spolupráce šíriť a presadzovať otvorenú a čestnú kultúru jednanja, ktorá vytvára dôveru medzi partnermi a motivuje k vzájomnej pomoci a spolupráci.

projekty

12

AKO NA TO: INTEGROVANÉ MATERSKÉ CENTRUM V SLOVENSKEJ LUPČI

Na začiatku tohto nápadu bolo naše materské centrum, ktoré vzniklo vďaka projektu OZ VOKA Integrované materské centrá na vidieku za finančnej spoluúčasti ESF a MPSVR SR, jeho spolupartnerom v obci Slovenská Lupča je OZ Pro Lipče. Hlavným cieľom tohto projektu je zvyšovanie informovanosti matiek na materskej dovolenke o možnostiach uplatnenia sa na trhu práce na kariérnom poradenstve, ale aj ich vzdelávanie a to prostredníctvom kurzov zameriavajúcich sa na rôzne témy.

Kedže v rámci uvedeného projektu sme uskutočnili viaceré kurzy ako Základy podnikania, Zakladám si podnik a Podnikanie vo vidieckom cestovnom ruchu a agroturistike, rodili sa rôzne nápady a spolu s členkami združenia sme rozmyšľali nad tým, ako spraviť to naše centrum pre mamy ešte atraktívnejšie. Preto pripravujeme pre ne množstvo besied s lekárkami, máme plno aktivít zameraných na deti, no to čo nám prilákalo mamy, organizovali sme Tvorivé dielne pre mamy. Pomaličky sa začali rozbiehať tesne pred Veľkou nocou, keď sa voskom zdobili vajčká a aranžovali veľkonočné ikebany.

Keď sme uvažovali nad tým, ako sa spropagujeme na lupčianskom Turíčnom jarmoku, zdalo sa nám, že deň otvorených dverí je na takúto veľkú príležitosť pre nás malým sústom. A tak sa dve odvážne mamy, ktoré tieto dielne vedú, inak švagriné, rozhodli, že vyrobené veci budú predávať pod šiatrom, tak ako ostatní remeselníci. Smelý nápad bol síce na svete, ale IMC zívalo prázdnotou a tak sme opäť pozývali mamy do našich priestorov na Tvorivé dielne a výrobu našich výrobkov.

A tak sme v krátkom čase mali plno darčkových papierových tašiek, doštičiek rôznych veľkostí a tvarov vhodných ako výzdoba do kuchyne, ale aj korkových podpohárnikov, drevených stojanov na poštu, alebo servítkami ozdobených predmetov technikou dekupáže. Predávali sa však aj maľované a batikované tričky a šatky. Z tohto finančného obnosu sme zakúpili ďalšie polotovary, z ktorých vyhotovené výrobky sa už predávajú v lupčianskom Turisticko-informačnom centre, ba dokonca

sme dostali ponuku na ich predaj v darčkovom obchode v Nitre.

Cestu trvalého udržania IMC v našej obci teda vidíme nielen v jeho aktivitách, ktoré budú po ukončení projektu spoplatnené, ale najmä v predaji týchto výrobkov, ktoré nás budú „živiť“, ale aj propagovať široko-ďaleko. K tomuto rozhodnutiu nám dopomohol najmä návrh riaditeľky OZ VOKA na založenie výrobného družstva. Keďže však nevieme, ako ho založiť, financovať, či úspešne manažovať, využijeme ďalšiu ponuku OZ VOKA a to kurz o tvorbe podnikateľského zámeru takejto spoločnosti.

Ak by dostala táto myšlienka reálnu podobu, nezaspíme na vavrínoch a okrem iného sa budeme snažiť zapájať čím viac našich šikovných žien, ktorých ruky vedú tieto originálne výrobky „šit“ na mieru vkusu a prania každého kupujúceho.

Text a foto: Zuzana Kováčová, vedúca Integrovaného materského centra v Slovenskej Lupči, VOKA

súťaž Dedina roka

W VÝSLEDKY CELOSLOVENSKEJ SÚŤAŽE „DEDINA ROKA 2007“

Na konferencii Cesta slovenskej dediny do Európy v marci tohto roku bol vyhlásený už 4. ročník súťaže Dedina roka. Cieľom súťaže je prezentovať úspechy, krásu a jedinečnosť slovenského vidieka a prispieť k zvyšovaniu konkurencieschopnosti a prestíže slovenského vidieka, k zvyšovaniu povedomia občianskej spoločnosti o hodnote krajiny na trhu jedinečnosti, originality a národnej hrdosti. Vyhlasovateľmi súťaže sú Slovenská agentúra životného prostredia pod záštitou Ministerstva životného prostredia SR a v spolupráci so Združením miest a obcí Slovenska a Spolkom pre obnovu dediny.

Do súťaže sa celkom prihlásilo 20 obcí z celého Slovenska, ktoré využili skvelú príležitosť prezentovať svoje úspechy, krásy a výnimočnosť slovenskej dediny. Súťažiaci obce museli prezentovať komplexne vykonávaný rozsah obnovy dediny vo všetkých kategóriách, hodnotená bola ojedinelosť a originalita prístupov a myslenia obyvateľov a užívateľov v slovenskej dedine pri uskutočňovaní obnovy v rámci trvaloudržateľného rozvoja so zreteľom na zachovanie typických črt a svojej osobitosti. Charakter kritérií a hodnotenie sa nieslo zároveň v duchu motto európskej súťaže pre rok 2008: „Budúcnosť cestou spoločenských inovácií“.

Prihlásené obce hodnotila komisia zložená zo starostov víťazných obcí z minulých ročníkov súťaže a zo zástupcov partnerských organizácií: Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného prostredia, Spolok pre obnovu dediny, Agentúra pre rozvoj vidieka, Združenie miest a obcí Slovenska, Slovenská agentúra pre cestovný ruch, Vidiecky Parlament na Slovensku, DEXIA banka Slovensko, zástupcovia všetkých samosprávnych krajov.

Komisia skonštatovala mimoriadne vysokú úroveň všetkých prihlásených obcí. Všetky obce môžu byť príkladom úspešného budovania občianskej spoločnosti. Sú to obce, ktoré sa rozvíjajú aj po ekonomickej stránke, snažia sa efektívne hospodáriť a spolupracovať s miestnymi podnikateľmi. V každej obci výrazne dominuje školstvo, ktoré sa aktívne zúčastňuje na živote obce, pričom sa úspešne rozvíja a podporuje hlavne regionálna

a environmentálna výchova. Komisia skonštatovala, že v mnohých obciach sa venujú sociálnej oblasti – nielen starostlivosti o marginalizované a neprispôsobivé skupiny obyvateľstva hľadaním možností ich zamestnania, ale aj o dôchodcov realizáciou komplexných systémov sociálnej a zdra-

votnej starostlivosti. Všetky obce vynikajú v oblasti udržiavania ľudových tradícií a folklóru. V každej z nich dominuje aktívna účasť občanov na živote obce, každá z nich je životaschopnou komunitou. Každá obec je schopná získavať finančné zdroje z rôznych podporných fondov a nadácií.

Na druhej strane však komisia skonštatovala, že v obciach zaostáva starostlivosť o celkový vzhľad obce, obce majú medzery v uplatňovaní adekvátneho stavebného poriadku, či regulatívov vo výstavbe. Obce by mali v budúcnosti venovať väčšiu pozornosť práve svojej vizuálnej stránke, lebo túto najviac hodnotia tam prichádzajúci návštevníci. Komisia upozornila na hrozbu, ktorú priniesie nové programovacie obdobie tým, že umožní realizáciu narychlo a nekvalitne spracovaných projektových dokumentácií a nevhodných riešení pre vidiecke prostredie, čím hrozí strata identity tej ktorej obce. Komisia vyzýva všetky obce Slovenska na hlbšiu a intenzívnejšiu spoluprácu s odborníkmi v záujme zachovania a obnovy charakteristického vzhľadu vidieckeho sídla a krajiny.

Ceny súťaže „Dedina roka 2007“ sú čestné, udelí ich minister životného prostredia vo víťaznej obci Liptovská Teplička v novembri 2007. Ocenené obce získajú zároveň nárok na dotáciu v nasle-

súťaž Dedina roka

dujúcom roku pri podaní úspešného projektu do Programu obnovy dediny.

Víťazná obec získava titul „Dedina roka 2007“ a s ňou právo reprezentovať Slovenskú republiku v európskej súťaži o „Európsku cenu obnovy dediny“, ktorú od roku 1990 vyhlasuje Európske pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny so sídlom vo Viedni (ARGE).

Z tlačovej správy SAŽP

Výsledky súťaže:

Na základe hodnotenia bolo konštatované, že **víťazom súťaže „Dedina roka 2007“** sa stáva obec **Liptovská Teplička**, okres Poprad. Na 2. mieste sa umiestnila obec **Očová** (okres Zvolen) a 3. miesto udelila komisia obci **Pruské** (okres Ilava).

Ocenenia za výnimočnosť v jednotlivých šiestich hodnotených oblastiach získali obce:

V kategórii „Dedina ako hospodár“

Štrba (okr. Poprad), ocenenie „*Za dlhodobý a vyvážený hospodársky rast obce*“

V kategórii „Dedina ako maľovaná“

ocenenie nebolo udelené

V kategórii „Dedina ako klenotnica“

Raslavice (okr. Bardejov), ocenenie „*Za uchovávanie a prezentáciu autentického folklóru*“

Uhrovec (okr. Bánovce n.B.), ocenenie „*Za zachovávanie kultúrne – historického bohatstva a duchovného dedičstva národných dejateľov*“

V kategórii „Dedina ako pospolitosť“

Medzibrod (okr. B.Bystrica), ocenenie „*Za pozoruhodnú súčinnosť obce, miestnych spolkov a združení a ich výnimočné aktivity nadregionálneho významu*“

Moravany nad Váhom (okr. Piešťany) ocenenie „*Za vytváranie podmienok pre harmonický život všetkých generácií s dôrazom na komplexnú sociálnu starostlivosť o seniorov*“

V kategórii „Dedina ako partner“

Uhrovec (okr. Bánovce n.B.), ocenenie „*Za bohatú medzinárodnú spoluprácu zameranú na zviditeľnenie národnej histórie a osobností Slovenska*“

V kategórii „Dedina ako hosťiteľ“

Štrba (okres Poprad), ocenenie „*Za celoročnú komplexnú ponuku služieb v oblasti cestovného ruchu v atraktívnom prírodnom prostredí*“

Cenu za „Starostlivosť o zeleň a životné prostredie“ získala obec

Semerovo (okres Nové Zámky), „*Za príkladnú dlhodobú starostlivosť o zelené verejné priestranstvá vrátane historických cintorínov*“

Mimoriadnu cenu získala obec

Spišský Hrhov (okres Levoča), „*Za netradičné a originálne prístupy smerujúce k všestrannému rozvoju a zviditeľňovaniu obce*“

Internetové divácke hlasovanie vyhrala obec

Medzibrod (okres Banská Bystrica).

súťaž Dedina roka

Hodnotenie obcí západoslovenského regiónu v súťaži Dedina roka 2007

Do súťaže Dedina roka 2007 sa prihlásilo osem obcí západoslovenského regiónu. V dňoch

6. – 9. augusta 2007 ich všetky navštívila hodnotiacia komisia zložená zo zástupcov Slovenskej agentúry životného prostredia, Vidieckeho parlamentu, Spolku pre obnovu dediny, Ministerstva životného prostredia SR a samosprávnych krajov Trenčín, Trnava, Nitra. V každej navštívenej obci si komisia vypočula prezentáciu zástupcov obce a prehliadkou si overila správnosť údajov v prihláške a ich súlad s kritériami súťaže.

Najprv sme navštívili **Uhrovec**. Tu bolo na prvý pohľad vidieť, že účasť v súťaži je záležitosťou celej obce. Bolo to zrejme zo slávnostnej atmosféry, promenády občanov v krojoch aj v historických oblekoch, z vystúpenia ochotníkov a folklórnych súborov, ktoré vyvrcholilo predvedením historických dožínok pred uhrovským zámkom. Svoju úctu k histórii obce prejavujú občania aj príkladnou starostlivosťou o rodný dom Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka a zriadením obecného múzea, ktoré o pár dní otvorila.

Sympatické bolo, že prezentáciu pani starostky si prišli do kultúrneho domu vypočuť desiatky občanov, pričom si pozreli aj výstavu prác ľudových remeselníkov. Vzhľad dediny prezrádal, že jej rozvoj a skrášľovanie bolo už podporené viacerými grantmi na úspešné projekty.

Z Uhrovca sme prešli do **Ostratíc**. Dedinu a jej úspechy prezentoval starosta sám. Informoval o úsilí obce o rekonštrukciu historických pamiatok – dvoch zámkov a zámockého parku – a zaviedol nás na exkurziu do dvoch ovocinárskych podnikov a ich sádov, ktoré sú pýchou obce.

Na druhý deň sme smerovali na západ. **Petrová Ves** nás privítala svojimi krásne upravenými predzáhradkami, z ktorých mnohé neboli oplotené a plynulo prechádzali do rovnako ošetrovaných obecných priestranstiev.

Prezentácia obce pozostávala zo šiestich samostatných vystúpení občanov zodpovedných za jednotlivé kategórie súťaže. Vynikala hlavne sta-

roslivosť o bývanie, postavením dvoch bytoviek a prípravou pozemkov pre individuálnu výstavbu. Aj preto patrí Petrová Ves k tomu nevelkému počtu obcí, ktorým obyvateľstvo pribúda aj prirodzeným prírastkom aj migráciou.

Neďaleké **Čáry** boli trochu inakšie. Od vstupu do obce bolo zrejme, že sú nováčikom v súťaži, do ktorej išli skôr „na skusy“ než s veľkými ambíciami a nádejami na umiestnenie. Dobré pôsobila spolupráca obce so základnou školou, upravené predzáhradky, široké čisté ulice a úcta k rodákovi.

súťaž Dedina roka

16

Tretí deň sme začali v obci **Radava**, ktorú nám predstavil starosta s dvomi aktívnymi poslankyňami. Radava využíva blízkosť teplých prameňov v Podhájskej a buduje si ubytovacie a rekreačné kapacity. Na prehliadku obce nás viezol po miestnych komunikáciách kúpeľný „vláčik“ z Podhájskej. Samospráva má neľahkú úlohu strážiť pôvodnú architektúru obce pred nebezpečím jej narušenia nevhodnými ubytovacími objektmi.

Obec má vrelý vzťah k svojej histórii, dobre vedenej kronike a k svojim slávnym občanom. Pozoruhodné sú umelecky vyrezávané drevené sochy na námestí a v uliciach obce. Vynikajúcu úroveň a vybavenie má miestna materská škôlka.

Obec **Semerovo** nie je v súťaži nováčikom. Naopak, ešte nevynechala ani jeden ročník. Pritom vždy získala ocenenie, ale nikdy nie to najvyššie. K silným stránkam tejto obce patrí participácia občanov na rozhodovaní. Každé zasadnutie zastupiteľstva vysiela obecná televízia v priamom

prenose a každý občan sa môže telefonicky vyjadriť k práve prejednávanej otázke. Obec môže byť hrdá aj na svoju základnú školu, ktorá dostala podporu na veľa úspešných projektov, najmä z oblasti informatiky. Obdivuhodné je aj zavedenie regionálnej výchovy do učebných osnov, čo sa prejavuje u žiakov okrem iného aj porovnávaním svetových dejín s dejinami obce, napríklad, čo sa dialo v Semerove v roku objavenia Ameriky. Samozrejme, vyvoláva to záujem o kroniky a o vyhľadávanie stôp, ktoré Semerovo a semerovčania zanechali v dejinách. Kvalitu školy dokumentuje aj fakt, že hoci sa naša návšteva konala uprostred letných prázdnin, školská internetová miestnosť bola naplnená do posledného miesta. A tak je to vraj každý deň. Dedina sa vyznačuje aj starostlivosťou o historické pamiatky, židovský cintorín, tabuľu s nápisom z roku 229 n.l. Slabou stránkou prezentácie bolo, že ju starosta vykonával sám.

Moravany nad

Váhom preukázali príkladnú starostlivosť o najstaršiu a najmladšiu generáciu. Dom dôchodcov a ubytovacie zariadenie pre seniorov znesú aj najprísnejšie kritériá.

Podobne aj škola, ktorá je skutočnou pýchou obce. Moderné učebne, interaktívne tabule a stratégie rozvoja školy, doprevádzané schopnosťou získať finančnú podporu na mimoriadne kvalitné projekty, robia z tejto školy vzor nielen pre ktorúkoľvek dedinu ale určite aj pre mestá.

Vedenie obce denne dokazuje, že vie využiť príležitosti dané blízkosťou kúpeľného mesta Piešťany, ale vie sa aj vyhnúť nebezpečeniam, ktoré s týmto susedstvom súvisia. Samospráva je skutočným partnerom občianskych združení, športovcov, hasičov, záhradkárov, umelcov, poľovníkov, lesníkov atď. Dedina sa rozvíja do krásy, ale aj do vybavenosti.

Vytvorila podmienky pre vznik a prevádzku súkromného múzea historických motorových vozidiel. Podporuje rozvoj miestnych podnikov.

súťaž Dedina roka

Obec **Pruské** nás privítala chlebom, soľou a folklórnym súborom. Hrdí sú na svoju históriu, kultúrne pamiatky, najmä sakrálné stavby. Udržiavajú živú pamiatku na svojho slávneho občana Hugolína Martina Gavloviča, tretieho Slováka, zapísaného v zozname UNESCO. Pruské je tiež veľmi úspešné v projektoch. Vybudovali hospic, cyklotrasu, historický objekt oranžérie zrekonštruovali na komunitné centrum, rozširujú zdravotné stredisko. Na všetkých úspechoch sa podieľajú občania, najmä účasťou na rozhodovaní – čo sa ide robiť a ako to bude vyzeráť.

Dňa 17.9.07 zasadla komisia ešte raz, aby vykonala celkové vyhodnotenie. Bodovaním podľa hodnotiacich kritérií získala tieto výsledky:

PORADIE	OBEC	SPOLU BODY
1.	MORAVANY NAD VÁHOM	188,1
2.	PRUSKÉ	185,4
3.	UHROVEC	176,4
4.	SEMEROVO	168,0
5.	RADAVA	128,7
6.	PETROVÁ VES	126,6
7.	OSTRATICE	103,2
8.	ČARY	83,0

Na základe týchto do národného kola súťaže Dedina roka 2007 za región západ postúpili nasledujúce obce:

Moravany nad Váhom: s nomináciou do kategórie „**Dedina ako pospolitost**“

- › za vytváranie podmienok pre harmonický život všetkých generácií najmä realizovaním systému komplexnej sociálnej starostlivosti „pod jednou strechou“,
- › za podporu využitia interaktívnej techniky pri vzdelávaní detí i dospelých

Pruské: s nomináciou do dvoch kategórií „**Dedina ako pospolitost**“, „**Dedina ako partner**“

- › za aktivity smerujúce k vytvoreniu kvalitných vzťahov medzi generáciami a za invenčné formy komunikácie a spolupráce s občanmi,
- › za kreatívnu organizáciu kultúrno - spoločenských a športových aktivít s miestnym, regionálnym a medzinárodným charakterom v nadväznosti na kultúrne dedičstvo a ľudové tradície

Uhrovec: s nomináciou do dvoch kategórií „**Dedina ako klenotnica**“, „**Dedina ako partner**“

- › za vytváranie podmienok pre zachovanie kultúrno – historického bohatstva najmä duchovného dedičstva národných buditeľov Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka,
- › za vytváranie partnerských vzťahov na Slovensku aj v zahraničí vybudovaných na úcte k odkazu Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka.

Semerovo – bez konkrétnej nominácie do niektorej z kategórií za harmonický a vyvážený rozvoj obce vo všetkých oblastiach smerujúci k zabezpečeniu podmienok pre kvalitný a spokojný život obyvateľov.

Návrh na zvláštne ocenenie:

Petrova Ves

- › za zveľadovanie verejných priestranstiev a udržiavanie tradície výnimočnej starostlivosti o zeleň pred rodinnými domami

Text a foto: L.Hudák

NIELEN SLOVENSKÝ TOKAJ A RUM BOLI NA PRETRASE V EÚ...

Len zainteresovaní odborníci vedia, že popri vášnivej diskusii o používaní značky a výrobných kvótach tokajského vína a nových názvoch rumu, existoval aj problém bryndze. Spočíval v tom, že aj zástupcovia Rumunska pri EÚ vzniesli nárok na originálne pomenovanie tejto gastronomicko-kejšpeciality (*appellation d'origine*). V súvislosti s týmto, skôr terminologickým ako ekonomickým problémom, veľvyslanectvá Rumunska a SR pri EÚ v Bruseli operatívne získavali materiály, ktoré mali dokázať pôvodnosť výrobku práve v ich krajine.

Aká bola a je vlastne skutočnosť? Pozrime sa bližšie na pôvod slova z hľadiska diachrónneho aj synchronného. Bryndza, z rumunského *brânză* je dáckeho pôvodu ako aj *baci* bača a *dumicată* demikát atď. Podľa Akademického slovníka rumunského jazyka je *brânză* potravinársky výrobok získaný zrazením mlieka za pomoci syridla (kľag, po rumunsky *cheag*, z lat. *clagum* < *coagulum*) a jeho následným spracovaním. V rumunských zemepisných šírkach môže ísť o mlieko kravské, ovčie, byvolie alebo kozie.

Slovo bryndza veľmi pravdepodobne vošlo do slovenského jazyka počas valašskej kolonizácie časti stredného a severného Slovenska a severozápadnej Moravy v 14. a 15. storočí. Udomácnilo sa v ňom spolu s ostatnými slovami, ktoré používali valašskí kolonisti (valasi): fujara (rum. *fluier* pišťala; a *fluiera* hrať na pišťale), žinčica *jintîță*, putňa *putină*, cárok *țarc*, geleta *găleată*, džber *ciuberă*, vatra *vatră*, vatrál *vătrai* atď. Podľa všeobecne akceptovaného odhadu je v lexikálnom fonde slovenského jazyka okolo 40 slov rumunského resp. dáckeho pôvodu, striktne viazaných na obdobie valašskej kolonizácie.

Podľa Encyklopédie slovenského jazyka „... sa výroba bryndze udomácnila na Slovensku pravdepodobne počas valašskej kolonizácie **...jej výrobu zaviedli obchodníci s dobytkom zo Starej Turej, ktorí sa ju naučili vyrábať v Rumunsku.**

V súčasnosti je v Rumunsku termín *brânză* veľmi frekventovaný. **Týmto slovom sa však nazývajú všetky výrobky vyrábané z mlieka za pomoci syridla.**

Brânză topită tavený syr nesie v prívlastku nezmazateľný slovenský vplyv; biele syry, mierne alebo výrazne slané sa nazývajú *brânză telemea*. Náš tradičný ovčí syr má v Rumunsku približný ekvivalent *caș de oaie*, *cașcaval afumat* je porovnateľný s našim oštiepkom. Rumunské oštiepky sú slanske a viac zaúdené ako na Slovensku. S tým azda súvisí aj staré rumunské príslovie: syr soľou nenapravíš...

Najbližšie k slovenskej bryndzi je tzv. *brânză de burduf* (*burduf* = mechúr, mech). Ide o výrobok z ovčieho hrudkovitého syra, ktorý sa po zrazení natláča do prasačieho mechúra (po cca 5 kg), do brezovej kôry alebo do špeciálnej gelety. Chuťovo je ostrejši ako naša bryndza a má iné použitie. Konzumuje sa najmä s kukuričnou kašou čiže *mamaligou*; bryndzové halušky nie sú v štandardnej ponuke rumunských salašov, horských reštaurácií a chát. Rumunská *brânză de burduf* je žltšia, masťnejšia, rýchlejšie schne a tvrdne a má prenikavejšiu, pre citlivý nos nie vždy príjemnú vôňu. Rozdiel v chuti, farbe, konzistencii, použití atď. oproti slovenskej bryndzi je teda zreteľný.

Z uvedenej analýzy a komparácie vyplýva, že slovo bryndza v slovenskom jazyku (aj v odbornom jazyku) označuje jedinečný, špecifický produkt, zatiaľ čo v Rumunsku dnes označuje veľmi širokú a pestrú škálu syrových výrobkov. V obchodoch je napr. oddelenie „syry“ označené *brânzeturi*, čo je vlastne konkrétny plurál („syrové výrobky“) slova *brânză* popri formálne gramatickom pluráli *brânzi*.

Napokon sa terminologicko-patentová dišputa okolo bryndze skončila vzácnym prijateľným kompromisom. Obe krajiny môžu označovať a predávať svoje výrobky, čiže slovenskú bryndzu resp. *brânză (de burduf)* atď. podľa zaužívanej výrobnéj tradície na vnútornom trhu. Nesmú ich však vyvážať na trh EÚ, pokiaľ mlieko, z ktorého sa vyrobili, nebolo pasterizované. Odborníci však vedia svoje. Z pasterizovaného mlieka už nemusí vzniknúť bryndza v pravom slova zmysle...

Poznámka

Často sa však zabúda na slovenskú toponymiu resp. priezviská, ktoré nesú ešte čitateľnejšie stopy tejto kolonizácie: *Bobot, Boboty, Kýčera, Kýčora, Valča, Magura* resp. *Bača, Bryndziar, Brindza, Demeter, Demitra, Goga, Mikuš, Mitro, Olach, Prostinák, Roman, Romančík, Ruman, Valach*, atď. Tým sa dostávame aj k otázke etnického pôvodu kolonistov. Všeobecne prevláda názor, že podstatnú časť tvorili Valasi z dnešného územia Rumunska. Mimochodom, dodnes sa stredná časť Rumunska, severne od Bukurešti volá Valašsko (*Valahia*). Archívne listiny však poukazujú na to, že popri pôvodne rumunskom etniku zakladali valašské osady a dediny aj rusínske, poľské a ukrajinské etniká.

text: PhDr. Peter Kopecký, CSc
fotografia: Maxi Hronský

aktuálne

VITAJTE NA PORTÁLI VIPA

Od 1. októbra 2007 sa na starej známej adrese **www.vipa.sk** objavuje úvítací obrázok nášho nového webového portálu. Modernejšieho, rýchlejšieho, všestrannejšieho. Jeho systém obsahového manažmentu (CMS) zabezpečuje programované riadenie, triedenie a archivovanie. Má modulárnu štruktúru, ktorá umožňuje nezávislé programovanie jednotlivých funkcií.

Tiež má moduly, ktoré umožňujú zobrazovať stránky prinášajúce obsah, aktuality (flashnews), články, komentáre, ankety, fotoalbumy, encyklopédiu, najčastejšie kladené otázky (FAQ), odkazy, oznamy na titulnej stránke, hitparádu, prehľadávanie v databáze, atď. Okrem toho systém umožňuje aktívne zapojenie návštevníkov, elektronické porady, sťahovanie súborov (downloads), rozposielanie e-mailových správ, odporúčania, posielanie spätnej väzby ap.

Uvedené funkcie a ich prípadné ďalšie rozšírenia umožnia novému portálu, okrem zlepšenia propagácie VIPA, aj zlepšenie komunikácie vo vnútri siete, čím sa podporí nielen šírenie informácií a nápadov, ale aj zvýši vplyv a výkonnosť VIPA pri plnení jeho poslania.

K tomu je však potrebné, aby za portál využíval, modernizoval a rozvíjal. **Každý, kto môže a vie, by mal, prostredníctvom propagačného výboru, obohacovať portál** o svoje informácie, aktuality, fotografie, správy, ale aj požiadavky na jeho úpravy a vylepšovanie. Aby sme v ňom mali efektívneho, ale aj efektného pomocníka a reprezentanta...

L. Hudák

aktuálne

MLADÍ DOBROVOĽNÍCI SEPAROVALI

Osemnásť žiakov zo základnej školy na ulici Letnej v Poprade sa v dňoch 21. až 23. septembra 2007 zúčastnilo víkendového terénneho pobytu zameraného na problematiku odpadov. Počas pobytu žiaci školy navštívili separačné stredisko v Pliešovciach a na vlastnej koži si vyskúšali triedenie odpadov. Súčasťou pobytu boli aj interaktívne hry a diskusie k danej problematike.

Projekt, ktorého realizáciu podporila Nadácia INTENDA, vznikol ako výsledok dlhodobej spolupráce medzi touto základnou školou a OZ TATRY. Jeho hlavným cieľom je podchytenie mladých ľudí z tejto školy pre vykonávanie dobrovoľníckych aktivít v prospech komunity.

Vybraní žiaci absolvujú, okrem terénneho pobytu, štyri školenia na témy: „Ako viesť kampaň na verejnosť“, „Povedzme to ďalej – rovesnícke vzdelávanie“, „Ako sa pozeráť na krajinu?“ a „Manažment malých projektov“, ktoré posilnia ich odborné vedomosti a zručnosti.

Títo lídri následne zapoja ostatných žiakov školy a verejnosť do kampane zameranej na zvýšenie účinnosti separovaného zberu odpadov v meste Poprad – „Neseparujte sa – Separujte s nami!“ Ťažiskom kampane bude najväčšie popradské sídlisko Juh. K tomuto účelu pripravilo OZ TATRY 7 000 ks letákov „Neseparujte sa! Separujte s nami.“, ktoré boli vydané z 2 % asignácie dane venovanej občianskemu združeniu.

Základná škola na ul. Letnej 3453/34 v Poprade bola slávnostne otvorená 4. septembra 1989. Škola je moderne vybavená a zapája sa do mnohých lokálnych, regionálnych, celoslovenských a medzinárodných projektov. Významné sú predovšetkým jej úspechy v oblasti environmentálnej výchovy a vzdelávania: 1. miesto v súťaži „Lesoochranská škola roka“ (2004), cena „Ministra životného prostredia SR“ (2005) za aktívnu ochranu životného prostredia, certifikovaná „Zelená škola“ (v školských rokoch 2004/05, 2005/06, 2006/2007), 1. miesto v súťaži „Mesto bez uhlíka“ (2007) s projektom „Školská čajovňa“. Napriek týmto úspechom hrozí škole zrušenie.

Mgr. Rudolf PADO, predseda a projektový manažér OZ TATRY

INFOčin

VÝSLEDKY PIATEHO ROČNÍKA SÚŤAŽE INFOČIN ROKA

28. septembra, pri príležitosti Medzinárodného dňa informácií, udelila Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation ceny súťaže INFOčin roka za priateľské a nepriateľské činy v oblasti poskytovania informácií podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám.

Odborná komisia hodnotila tento rok celkovo 23 nominácií, z toho 10 za priateľské počiny v oblasti poskytovania informácií a 13 za nepriateľské.

Priateľský čin

Vítazom kategórie priateľský čin roka sa v tomto roku stal **Mestský úrad Šaľa**, ktorý bol nominovaný za občiansky priateľskú a informačne bohatú internetovú stránku mesta a za prielomové činy v zverejňovaní informácií pre obyvateľov mesta nad rámec infozákona.

Druhé miesto získal **Žilinský samosprávny kraj**, ktorý bol tento rok nominovaný až za dva pozitívne činy. A to, za celkový dokonalý systém poskytovania informácií a za informačný materiál spracovaný v Braillovom písme.

Tretie miesto bolo udelené **kancelárii Verejného ochrancu práv** za nesmierne ústretový prístup pri vybavovaní žiadosti o informácie a poskytnutie množstva informácií nad rámec zákona. Tento príklad demonštruje to, že úrad aj v prípade, že nemá kompetenciu na vybavenie žiadosti, môže byť občanovi nápomocný.

Nepriateľský čin

Prvé miesto v kategórii nepriateľských činov získali **Štátne lesy TANAPu** za odpoveď na žiadosť Klubu Strážov o sprístupnenie zmlúv štátnych lesov TANAPu so spoločnosťami, ktoré ťažili a vyvážali drevo z prírodných rezervácií Tichá a Kôprová dolina. V snahe vyhnúť sa odpovedi alebo neposkytnúť žiadané informácie, Klub Strážov získal veľmi obsiahlu a „kreatívnu“ odpoveď.

Druhé miesto získalo **Ministerstvo pôdohospodárstva SR** za „absurdné“ zamietnutie poskytnutia informácií o rokovaniach súvisiacich s prípravou strategických programovacích dokumentov pre

Slovensko. Porotcov zaujala táto nominácia práve použitím takej argumentácie, ktorou by sa dala odmietnuť skoro každá žiadosť o informácie. Odmietnutie znelo: „Na sprístupnenie požadovaných informácií je nevyhnutné spracovanie už existujúcich informácií spôsobom vyhľadávania, zhromažďovania, skompletizovania, čím vznikne v konečnom dôsledku nová informácia, ktorú nemá povinná osoba k dispozícii.“

Tretie miesto získal **minister školstva Ján Mikolaj** za tézu, že *pokiaľ povinná osoba nedokáže vybaviť žiadosť o informácie v zákonnej lehote z dôvodu veľkého rozsahu požadovaných informácií, je to dôvod na zamietnutie žiadosti*, ktorá vyplýva z Rozhodnutia ministra, ktorým potvrdzuje rozhodnutie MŠ SR, ktoré zamietlo rozklad istého OZ voči rozhodnutiu ministerstva o nesprístupnení informácií.

Podrobný popis nominovaných skutkov nájdete na web stránke súťaže **www.infocin.sk**.

Ceny aj tohto ročníka sú z dielne výtvarníka Fera Guldána.

Partnermi súťaže boli agentúra PRime time a Svetová banka.

Mediálnymi partnermi: denník SME, občiansky denník Changenet.sk a LOToS – spolok lokálnych televíznych staníc Slovenska.

VYUŽÍVANIE PROSTRIEDKOV Z EAGGF NA SLOVENSKOM VIDIEKU.

*Na základe uznesenia predsedníctva OZ VIPA SK zo 14. júla 2007 rozbieha sa program vzdelávania funkcionárov a aktivistov VIPA. Dňa 5. septembra 2007 odznela vo Svätom Antone, po rokovaní predsedníctva OZ VIPA SK, prednáška Ing. Zdenka Šťastného, CSc. zo Sociologického ústavu SAV Slovenskej akadémie vied v Bratislave **o výukovom modeli pre vzdelávanie malých a stredných podnikateľov, vyvinutého v rámci Programu Leonardo da Vinci.***

Na deň 30. novembra 2007 je plánovaná ďalšie vzdelávanie. Po skončení rokovania predsedníctva OZ VIPA SK to bude prednáška Stanislava Buchtu, vedeckého pracovníka Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v Bratislave, **o využívaní prostriedkov z Európskeho pôdohospodárskeho garančného a usmerňovacieho fondu (EAGGF).** VÚEPP sa ako príspevková vedecko-výskumná organizácia Ministerstva pôdohospodárstva SR trvalo zameriava na aplikovaný ekonomický výskum v odbore poľnohospodárstva a potravinárstva a v súvislosti s tým aj zberom a spracovaním ekonomických informácií.

PhDr. Stanislav Buchta, PhD. sa už roky venuje vplyvu prostriedkov štrukturálnej politiky EÚ na rozvoj vidieckeho územia SR, najmä na otázky redukovania disparít medzi regiónmi a na vyvážený rozvoj vidieka. V súvislosti s tým hodnotí sociálno-ekonomický vplyv Sektorového operačného programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka na vidiecku ekonomiku, najmä z hľadiska finančného rozloženia verejných zdrojov v priestorovom a regionálnom kontexte, ako aj vplyv na zamestnanosť, vylepšenie pracovných podmienok a postavenie marginalizovanej populácie na trhu práce. Sleduje vývojové trendy v zahraničí. Presadzuje potrebu udržania mladšej vedeckej elity a zvýšenia investícií do rozvoja ľudských zdrojov na vidieku. Prínosné sú aj jeho práce v oblasti zamestnanosti v cestovnom ruchu a v otázke samozásobiteľstva na vidieku.

Čas a miesto konania prednášky, ako aj ďalšie informácie pre záujemcov o účasť, budú včas zverejnené na stránke **www.vipa.sk**

BOLI SME NA IDEAXCHANGE

Z mimovládnych organizácií pôsobiacich v regióne Liptova vybrala hodnotiaca komisia Komunitnej nadácie Liptov 10 mimovládnych organizácií, ktoré dostali príležitosť prezentovať sa 21. septembra 2007 na Námestí osloboditeľov v Liptovskom Mikuláši v rámci trhoviska neziskových organizácií.

Prezentácia OZ TATRY pozostávala z informačného stánku so vzdelávacími a propagačnými materiálmi organizácie.

Súčasťou infostánku bol notebook v ktorom boli nonstop prezentované fotografie z aktivít organizácie a činnosti podporovaných skupín, power pointové prezentácie využívané pri vzdelávacích podujatiach, výsledky monitoringu na riekach severného Slovenska a pod.

Ďalej bola na trhovisku inštalovaná výstava „Toky nie sú stoky!“ a prebiehali ukážky rozborov vody pomocou prenosného kompaktného laboratória pre analýzu vody.

Deti si mohli v tvorivej dielni vymaľovať vlastný letáčik k separovanému zberu odpadov - „Veršovačky OZ TATRY“ s kresbami Lenky Milonovej a básničkami Rudolfa Padu alebo leták ku klíme.

Súčasťou prezentácie bola aj interaktívna hra – „Neseparujte sa! Separujte s nami.“, ako aj ukážka bylinnej špirály.

Generálnym partnerom podujatia boli: ČSOB Finančná skupina, hlavným partnerom Západoslovenská energetika, a.s., partnermi Enel Slovenské elektrárne, a.s., Quinta Essentia, spol. s r.o., Tesco Stores SR, a.s., regionálnym partnerom mesto Liptovský Mikuláš, mediálnymi partnermi denník Sme, mesačník Stratégie, Rádio Express a Boomerang media.

*Rudolf Pado
Predseda a projektový manažér OZ TATRY*

HABITAT FOR HUMANITY INTERNATIONAL

s potešením oznamuje otvorenie regionálneho centra pre Európu a Strednú Áziu v Bratislave.

Tento krok organizácia
začala výstavou fotografií

“ Nádej pretvárame na obydlia.”

ktorá bola otvorená
od 1. októbra do 19. októbra
v Hoteli Danube v Bratislave

Habitat for Humanity (HFH) je medzinárodná nezisková organizácia zameraná na zlepšenie podmienok bývania najchudobnejších. Podieľala sa na výstavbe vyše 200 tisíc domov vo viac ako 100 krajinách na celom svete. Vďaka organizácii Habitat a jej bezúročným hypotékam našlo strechu nad hlavou viac ako milión ľudí. Habitat v Európe a Strednej Ázii aktívne podporuje budovanie a renovácie rodinných sídiel v 19 krajinách od Írska po Kirgizstan.

www.habitat-europe.org

O ĽUDOCH S ĽUDMI: VÝSLEDKY 1. ROČNÍKA PREDSTAVENÉ NA MEDZINÁRODNOM FÓRE

Počas víkendov 29.-30. septembra 2007 sa v maďarskom mestečku Kunszentmiklós-Kunbábony konala medzinárodná maďarsko – slovenská konferencia s témou Týždeň občianskej participácie.

Týždeň občianskej participácie (24.-30. september 2007) sa konal po tretíkrát v sedemnástich krajinách Strednej a Východnej Európy ako iniciatíva členských organizácií CEE Citizens Network. Poslaním Občianskej Sieť je podporovať občiansku participáciu v Strednej a Východnej Európe a vytvárať príležitosti na vzájomné obohacovanie sa a výmenu skúseností pre občianske iniciatívy z tohto regiónu. Členské organizácie siete v tomto týždni v svojich krajinách organizujú podujatia, ktoré priamo zapájajú občanov do rozhodovacích procesov, alebo také, ktoré s občianskou participáciou súvisia.

Počas prvého dňa sme počúvali príspevky slovenskej a maďarskej strany o tom, ako úradníci často nemajú radi aktívnych občanov, aké je ťažké presadzovať verejnú mienku, ale na druhej strane je treba priznať, že samotní občania sú veľakrát pasívni.

Preto bolo pre mňa potešením, keď som v závere dňa, počas mojej prezentácie našej súťaže O ľuďoch s ľuďmi – Cena za podporu miestnej demokracie, mohla poukázať na ocenené projekty 1. ročníka, teda na projekty, kde občania boli aktívni a úradníci ústretoví. Pripomeňme si ich:

Čestné uznanie: Podbranč – Hrad Branč – dedičstvo rozvoja.

Miestna samospráva organizovala také podujatia a aktivity, aby motivovala občanov podieľať sa na oprave hradu, na tvorbe produktov pre cestovný ruch a na vytváraní služieb pre návštevníkov. Chcela ich tým presvedčiť, že investícia do „ruiny“ prinesie v budúcnosti financie a pracovné miesta pre obyvateľov obce a regiónu.

Čestné uznanie: Herľany – Zriadenie detského ihriska – zóny oddychu a hier.

Pri verejnom prerokovaní konceptu nového územného plánu obce občania povedali svoje rozhodné nie pre výstavbu muštárne na zelenom pozemku v centre obce a rozhodli sa pre detské ihrisko. Nečakali však, kým obec našetrí na materiál a dá ho postaviť, ale iniciatíve získali sponzorsky prevažnú časť materiálu a brigádники si ho vo voľnom čase aj postavili. A keď už boli rozbehnutí, vybudovali detské ihrisko aj pri areáli gejzira.

3. miesto: Dravce – Spoločne dokážeme viac.

Mladí ľudia v obci boli počas doterajších volieb pasívni – zrejme boli presvedčení, že ich hlas nezaväže. Keď si chceli zriadiť svoju klubovňu, nedokázali presvedčiť poslancov obecného zastupiteľstva o opodstatnení svojej žiadosti o voľné priestory. S pomocou starostky sa im podarilo prostredníctvom projektu absolvovať sériu vzdelávaní a tréningov (občianska participácia, komunikácia, vyjednávanie, asertivita...). Zo získanými vedomosťami a zručnosťami sa im podarilo správne argumentovať a presvedčiť zastupiteľstvo - a získať priestory na klubovňu, podieľať sa na iných aktivitách v obci, ale aj uspieť na pracovných pohovoroch. Účasť vo voľbách mladých ľudí stúpila takmer na 100%.

2. miesto: Malacky – Sprevádzkovanie Klientskej kancelárie na Mestskom úrade v Malackách.

Otvoreniu klientskej kancelárie predchádzali zo strany mestského úradu smerom k občanom viaceré aktivity (dotazníkové akcie, verejné stretnutia,

Účastníci konferencie

diskusie...). Pretože sa obyvatelia do nich aktívne zapájali a vyjadrovali svoje názory a potreby, podarilo sa vymodelovať služby kancelárie, otváracie hodiny a doplnkové služby „na mieru“ jej klientom – k ich spokojnosti. Prostredníctvom kancelárie občania podávajú aj podnety na rôzne zmeny v meste (doprava, služby, zeleň...), z ktorých sa už mnohé dostali do života.

1. miesto: Žilinská knižnica - Literárny parčík – miesto stretávania sa širokej komunity.

Zriaďovateľom knižnice je Žilinský samosprávny kraj. Medzi knižnicou a panelákmi sa nachádzal nevyužívaný a neudržiavaný trávnatý pozemok. Pracovníci knižnice iniciovali spolu s čitateľmi vznik Literárneho parčíka. Nasledovali rôzne stretnutia s verejnosťou a osobitne s deťmi, plánovacie stretnutia, kde nielen slovné, ale aj výtvarne bolo možné navrhovať budúci vzhľad parčíka, diskutovalo sa, k zverejneným prácam a nákrešom sa mohli vyjadriť obyvatelia mesta, opäť sa diskutovalo, až kým projekt nenadobudol definitívnu podobu. Pracovníci knižnice, čitatelia, deti a ďalší občania odpracovali mnoho brigádnických hodín, pomohlo mesto, krajská samospráva a sponzori, prispeli umelci. Teraz sa v Literárnom parčíku od jari do jesene stretávajú čitatelia a občania, konajú sa tu rôzne podujatia a aktivity knižnice, aj susediace gymnázium tu za pekného počasia má svoje vyučovacie hodiny.

Tieto projekty účastníkov konferencie zaujali a niektorých aj inšpirovali do ich ďalšej práce. Iste je podobných iniciatív a príkladov na Slovensku viacero, ale neboli prihlásené do našej súťaže. Kto sa teda môže prihlásiť?

Môžu to byť miestne samosprávy, inštitúcie štátnej správy alebo krajských samospráv, ktoré zapájajú verejnosť do plánovania, rozhodovania a realizácie vecí verejných.

Do súťaže sa môžu prihlásiť samotné inštitúcie, alebo ich môžu prihlásiť MVO, či občania. Viac informácií a prihlášku získate na www.voka.sk v časti PROGRAMY – Podpora komunitného rozvoja vidieka. Z VOKA venuje výhercom na 1. a 2. miesto zahraničné študijné cesty a na 3. miesto kurz zo svojej ponuky.

Text a foto: M. Heretová

Prijemné prostredie konferencie - Komunitný dom, občianske vzdelávacie centrum v Kunszentmiklós-Kunbábony. Bývalá malotriedna základná škola, štátom zrušená začiatkom šesťdesiatych rokov minulého storočia.

Interaktívne divadielko miestnych gymnazistov o participácii. Účastníci konferencie sa doň tvorivo zapájali.

Z DENNÍKA KARIÉRNEJ PORADKYNE.

Ako jedinú veselú vec v kariérom poradenstve vnímam jej názov – čisto z gramatického hľadiska „kariérne“ má byť vraj správne po slovensky „kariérové“.

Rada by som sa však pristavila pri niektorých skutočnostiach, ktoré sa v kariérovom poradenstve objavajú, keď poradca začne pracovať s nezamestnaným človekom.

Človek zvyčajne vyhľadáva poradcu, keď cíti beznáde, alebo v čase, keď chce realizovať svoje sny.

Fáza beznádeje je vtedy, keď sa osoba stáva nezamestnou, resp. je nezamestnaná nejaký čas a hľadá pomoc ako tento stav zmeniť.

Fáza realizácie snov je, keď nezamestnaný už má víziu zmeny a chce ju realizovať – napr. otvára si svoju vlastnú firmu a radí sa o postupe realizácie.

Toto sú opísané dve hlavné fázy a to prvá a posledná, ktoré sú z hľadiska poradcu celkom jasné, vie spolu s človekom povedať, kde je problém a hľadajú riešenia.

Najťažšia je fáza prostredná, fáza inšpirácie. Vtedy je bežné počuť v rozhovore: „všetko som už skúsil, nikde ma nechcú“, „toto neviem robiť“, resp. „toto viem robiť, ale nemám dostatočný kapitál na to, aby som to zrealizoval“, niekedy aj „ja neviem čo by som chcel robiť“.

Príklad z praxe – dlhodobo nezamestnaná pani hovorí, že ona nevie nič robiť, nemá školu, má tri malé deti plus množstvo dôvodov pre ktoré prácu nemá. Pýtam sa jej, čo si myslí, že robí dobre – ona s určitostou vyhlásila, že vie dobre upratovať po tých jej troch deťoch a teda, že to robí aj celkom rada. Neprešlo veľa času a otvorila si živnosť na upratovacie práce. A poradenstvo kariérového poradcu, ktoré nasledovalo, je už len o množstve informácií, aké prostriedky a podporné mechanizmy, môže nezamestnaný využiť, keď chce realizovať svoje sny.

Mrzí ma však, že kariérové poradenstvo zatiaľ nevyužívajú zamestnaní ľudia, ktorí sú v práci frustrovaní, nespokojní. Pri hľadaní dôvodu sa tak-tiež v poradenstve kladie otázka PREČO?. Páčila sa mi odpoveď kariérového poradcu zo Švajčiarska: niekedy treba zmeniť len uhol pohľadu, ktorým sa

človek pozerá na svoju prácu. Prvá fáza je ovplyvňovaná beznádejou a frustráciou

Psychoterapeuti by sa možno podujali hľadať príčinu týchto pocitov a narazili by možno na udalosti z detstva. Ja ako kariérny poradca vnímam tento stav predovšetkým ako energetický potenciál. Keď je skúmaný nezaujato, objavuje sa často prístup k vyhlídkam do budúcnosti, ktoré sú spojené s existenciálnymi potrebami klientov. Vynára sa téma „povolania“. Pritom sa uvoľňuje veľa zablokovanej energie

Druhá fáza poradenstva je určovaná dizajnom týchto vyhlídkov budúcnosti. Kľúčové pojmy tejto fázy znejú „Tvorivosť a Inšpirácia“.

Skúška reality prichádza v tretej fáze. Tu ide o uskutočnenie. Ak sa nám podarí využiť tvorivosť a nadšenie, dokážeme zahájiť trvalejšie procesy zmien. Ak sa táto fáza nepodarí, končí naše snaženie mrzutou náladou. Tá časť v nás všetkých, ktorá neverí na zmenu si ponecháva prevahu. V tejto tretej fáze poradenstva ide o uskutočnenie cieľov. Často narážam na postoj, že všetko je „jednoducho vecou správneho naplánovania“ alebo „pozitívneho myslenia“. Moje skúsenosti však ukazujú, že ide viac o kľúčové kvality ako je „spontánnosť“ a „schopnosť zvládať náročné situácie“. Väčšinou to nieje často citovaný „vnútorný sviniar“, to znamená nedostatočná disciplína, vďaka ktorej stroskotáme, ale falošné myty a predstavy.

Emília Jányová Lopušníková, VOKA

Pokrok o krok dozadu

*Ľudia si už sviečkou svietili
svet je nestály a menlivý
ak sa ľudstvo nespamätá včas
môžeme sa k sviečkam vrátiť zas*

Katarína Hudecová

VIDIECKY ROZVOJ A MIKROPÔŽIČKY V POĽSKU A NA SLOVENSKU - INTERREGIONÁLNY PROJEKT.

Projekt pod týmto názvom implementovali, vďaka finančnej podpore nadácie UNIDEA, UniCredit Foundation, od apríla 2006 súčasne dve organizácie - VOKA (Vidiecka organizácia pre komunitné aktivity) a FDPA (Nadácia pre podporu rozvoja poľského poľnohospodárstva). Projekt má pred sebou už len posledné aktivity a výsledky budú zhodnotené na spoločnej medzinárodnej konferencii, ktorá sa uskutoční 22. októbra 2007 v Žiline, v konferenčnej sále Žilinského samosprávneho kraja.

V rámci oboch línií projektu sa za obdobie 15 mesiacov sa v Žilinskom kraji a v severných okresoch Banskobystrického kraja zrealizovali viaceré aktivity, ktoré, premenené na čísla, vyzerajú nasledovne:

1. Podpora samozamestnania zlepšením podnikateľských zručností prostredníctvom vzdelávania a prideľovaním mikropôžičiek:

- 20 kurzov (15 financovaných prostredníctvom projektu, 5 financovaných z iných zdrojov) zameraných na zlepšenie zručností a vedomostí začínajúcich podnikateľov. Počet účastníkov kurzov dosiahol číslo 290. Kurzy "Základy podnikania" a "Zakladám si podnik" sú akreditované MŠ SR a po splnení kritérií účastníci obdržali certifikáty s celoštátnou platnosťou.
- Pridelených bolo 18 mikropôžičiek v celkovom objeme 1 450 000 Sk, priemerná výška pôžičiek 125 000 Sk.
- Bezplatné individuálne poradenstvo žiadateľom a príjemcom pôžičiek

2. Individuálne poradenstvo a tútoring, praxe a stáže na získanie zručností

- 4 vyškolené kariérne poradkyne pôsobiace v okresoch Dolný Kubín (Mgr. Mária Fedorová Vránová), Námestovo a Tvrdošín (Mgr. Lenka Štrausová), Žilina a Bytča (Ing. Silvia Milová) a severných okresoch BBSK (Mgr. Emília Jányová Lopušníková) pracovali počas spomínaných 15 mesiacov s 546 aktívnymi klientmi,
- 100 klientov začalo podnikáť,
- 66 klientov sa zamestnalo,

- s klientmi bolo vypracovaných 82 individuálnych akčných plánov (IAP),
- zrealizovalo sa 948 prezentácií aktivít projektu,
- 15 klientov bolo podporených trojmesačnými stážami,
- uskutočnilo sa 8 mentoringových stretnutí

To je len niekoľko čísiel a faktov, za ktorými však treba vidieť konkrétnych ľudí, tisícky hodín práce a najazdených kilometrov.

*Katarína Kubiňáková
manažérka projektu*

7 služieb pre vidiek

SeDeM, n. o. ponúka

**akreditované kurzy
pre samosprávy, MAS
i jednotlivcov**

www.suos.sk/kurzy.htm

www.suos.sk/aktuality.htm

PODPORA MLADÝCH PODNIKATEĽOV "YOUNG ENTREPRENEURS SUPPORT NETWORK" (YESN)

Občianske združenie VOKA zahájilo v júni 2007 v spolupráci s poľskou organizáciou FDPa projekt pod názvom „Young Entrepreneurs Support Network“, ktorého cieľom je vytvorenie siete na podporu mladých podnikateľov a vytváranie pracovných príležitostí pre mladých ľudí z vidieckych oblastí. Projekt je realizovaný v troch krajinách: Poľsku, ČR a SR a jeho aktivity budú podporované do februára 2009 talianskou nadáciou Unidea Foundation.

Hlavné ciele projektu

Hlavným cieľom projektu je vytvorenie siete – fóra mimovládnych organizácií so zameraním na podporu nezamestnanej mládeže a mladých podnikateľov. Hlavným poslaním fóra bude prezentácia dosiahnutých výsledkov v tejto oblasti, stanovenie štandardov uskutočňovaných aktivít a rast kvalifikácie a odborných schopností členov siete.

Vytvorená sieť mimovládnych organizácií, bude teda slúžiť ako platforma pre vzájomnú výmenu skúseností jej členov zo Slovenska, Poľska a Českej republiky a spoluprácu v oblasti zamestnávania a podnikateľských možností mladých ľudí najmä vo vidieckych oblastiach. V budúcnosti sa plánuje rozšírenie projektových aktivít aj do ďalších krajín strednej a východnej Európy.

Význam projektu

Tri krajiny participujúce na projekte zdieľajú rovnaké problémy a majú mnoho spoločného: v máji 2004 sa stali členskými krajinami EÚ a stále bojujú s vysokou mierou nezamestnanosti, najmä medzi mládežou z vidieckych oblastí. Vstup do európskych štruktúr ponúkol unikátne možnosti k získaniu prostriedkov zo štrukturálnych fondov, s cieľom znížiť mieru nezamestnanosti. Aby však bolo možné plnohodnotne využiť tieto zdroje, vyžaduje si to od mimovládnych organizácií primerané znalosti a skúsenosti z oblasti podávania projektov, ako aj ich implementácie. Nezanedbateľnou je v tomto prípade aj skúsenosť na medzinárodnej úrovni, kde môžu zdieľať skúsenosti od zahraničných kolegov. Multi-národná výmena skúseností a spoločný výskum umožní profesionálny

rast jednotlivých MVO a na základe vzájomných skúseností umožní rozvíjať ich oblasť aktivít.

Aktivity projektu

Od zahájenia projektu v júni 2007 sa uskutočnili stretnutia s organizáciami a inštitúciami, ktoré sa venujú oblasti mládeže a zamestnanosti. Na základe týchto stretnutí sa mapovali aktivity zamerané na zníženie nezamestnanosti a tiež problémy a rezervy, s ktorými sa tieto organizácie stretávajú. Väčšina z oslovených organizácií prejavila záujem o participáciu na ďalších aktivitách projektu, ktoré by mali slúžiť predovšetkým na medzinárodnú výmenu skúseností.

Dňa 4. októbra 2007 sa v Banskej Bystrici uskutočnila národná konferencia, kde pre zúčastnené relevantné organizácie prednášali odborníci na problematiku zamestnávania. Na konferencii bola tiež predstavená súhrnná štúdia na tému „Postavenie mladých ľudí žijúcich na vidieku na trhu práce v SR a ich podnikateľské možnosti“.

Cieľom konferencie bolo komplexné oboznámenie sa so stavom nezamestnanosti mladých na Slovensku, výmena vlastných skúseností, problematika ďalšieho fungovania projektu a vytvorenie siete/fóra.

V roku 2008 sa uskutočnia tzv. traveling workshops, ktoré budú organizované lokálnym koordinátorom. Workshopy budú mať formu niekoľkodňových študijných ciest do jednej z participujúcich krajín. Ich cieľom bude oboznámenie sa s najzaujímavejšími projektmi z oblasti mládeže a zamestnanosti.

K naplneniu vytýčených cieľov vytvorenej siete a rastu jej odbornej kvalifikácie má, okrem medzinárodných tréningov, tiež prispieť medzinárodná konferencia, ktorá je naplánovaná na začiatok roka 2009.

Všetky organizácie, ktoré sa venujú problematike nezamestnanosti a podnikania mladých ľudí sú na aktivitách projektu YESN srdečne vítané.

Zuzana Dobrovodská, manažérka projektu, VOKA

VIPA

PRÍKLADY A SKÚSENOSTI

domáce projekty

28

DVA PROJEKTY Z LIPTOVA - OPRAVA A OSPRAVEDLNENIE.

Pod názvom Dva projekty z Liptova sme v minulom čísle nášho časopisu priniesli pekný článok o aktivitách

A-projektu z Liptovského Hrádku a ich dvoch vlastných vzdelávacích projektoch podporených z Európskeho sociálneho fondu a štátneho rozpočtu.

Fotografie uverejnené spolu s článkom však nepatrili k spomínaným projektom, za čo sa autorom článku ospravedňujeme. Pri článku mali byť správne uvedené nasledujúce fotografie:

Veďúca projektu Z minulosti do prítomnosti Silvia Jančová prezentuje zrealizované aktivity na workshope v Združenej strednej škole obchodu a služieb Ružomberok.
Foto: Viera Rajniaková.

Na konferencii si stredoškólcovia zdokonalili prezentačné zručnosti. Lektor Ján Pavlík kladie otázku členovi projektovej skupiny Makači z Drevárky.
Foto: Ladislav Šlosiar.

Tím projektu Alternatívne osvetlenie pred workshopom v Strednej lesníckej škole Liptovský Hrádok. Študenti Združenej strednej školy elektrotechnickej osvetlili vysokohorskú chatu pomocou solárnych panelov.
Foto: Ingrid Ďurinová.

„Spočiatku bolo pre mňa ako lektorku náročné zvládnuť účasť detí v skupine. Išlo o prvé stretnutia, postupne tento fenomén úplne vymizol. Deti sa aklimatizovali, viac spoznali opatrovatelky a boli ochotnejšie zostať samé...“ povedala psychologička Olga Šupalová o svojej práci lektorky v materskom centre.
Foto: Ingrid Pavlíková.

Oba projekty sú spolufinancované Európskou úniou.

Európsky sociálny fond

NEŠKODÍ MYŠLIENKE EÚ TZV. DEMOKRATICKÝ DEFICIT?

V posledných rokoch sa obľúbeným a často používaným pojmom stal tzv. „demokratický deficit“. Ide o termín (niekedy i fenomén), ktorý na jednej strane s obľubou vyzdvihujú tzv. euroskeptici a na druhej strane ho s nevôľou pripúšťajú aj prívrženci pokračovania procesu európskej integrácie. Pokus o definíciu demokratického deficitu spôsobuje rovnaké problémy, ako pokus o definíciu dnešnej demokracie ako takej. Ak sa však o definovanie demokracie predsa pokúsime, môžeme vytvoriť isté rámce, do ktorých sa dá obsah skúmaného pojmu zasadať. Prvým predpokladom je odlišenie „čistej“ demokracie (teda systému, ktorý vypovedá iba o inštitucionálnom spôsobe voľby, resp. rozhodovania, ale nehovorí nám napr. nič o požiadavke priznania práv menšine, o rovnosti prístupu do štátnej služby, o možnosti navrhnuť svojho zástupcu do NR SR, Európskeho parlamentu EP ap.) od demokracie takej, ako ju chápeme alebo vnímame dnes. (Po r. 2004 resp. od 1. januára 2007 niektorí politológovia nazývajú demokraciu nových členských krajín originálnou alebo virtuálnou demokraciou.) Na tento druhý typ demokracie máme už kvalitatívne iné a omnoho náročnejšie požiadavky. Požadujeme napr., aby aj menšinám garantovala rovnaké práva ako má väčšina (v EÚ sa tento problém sekundárne premietá aj do jazykovej politiky a priamo do používania jednotlivých jazykov, na čo je citlivé najmä Francúzsko) a hlavne, aby nešlo iba o demokraciu formálnu, ale aj skutočnú. To okrem iného znamená ústavami garantovať slobodné šírenie myšlienok občanov, s nimi spojenú slobodnú politickú súťaž a prístup do médií, presadzovanie osvedčených ľudských hodnôt, čo môžeme označiť aj ako isté neformálne pravidlá podporujúce fungovanie dôveryhodnej demokracie dnešného typu. Tak dôjde k tomu, že občania budú nielen voliť, ale aj vyberať svojich zástupcov a racionálne a kriticky ich hodnotiť, čo stabilitu demokracie len posilní. Hovoríme tu teda o istých neformálnych pravidlách (ktoré sa pri „čistej“ demokracii nezdôrazňujú), nevyhnutných pre kvalitnú demokraciu a dávajú jej pravý zmysel. Inými slovami, ak občan nemá dostatok informácií, napríklad o účelnom využívaní štátnych a verejných financií, o rozdeľovaní financií na europrojekty, o budúcom

dopade rozhodnutí inštitúcií na jeho osobu, môže to demokracii dnešného typu, charakterizovanej princípom ústavného liberalizmu, spôsobiť vážne problémy, minimálne s etikou. Žiada sa zdôrazniť, že v dnešnej etape vývoja EÚ už nejde len o dostatok informácií a o možnosť k informáciám sa vyjadriť, ale aj o dostatočnú garanciu rovnakých šancí pri získavaní zamestnania v štátnej správe, pri ekonomickej súťaži atď. A práve tieto javy generujú problém definovania demokratického deficitu. Ak upriamime pozornosť na vzťah medzi občanmi EÚ a EÚ s jej rozvetvenými inštitúciami, vytušíme, kde sú skutočné nedostatky. Spočívajú najmä v komplikovanej komunikácii a v schopnosti občanov primárne sa zorientovať v jej štruktúrach a právomociach.

Pripomeňme si len voľby do EP (2004), charakterizované v mnohých krajinách EÚ rekordne nízkou účasťou voličov. Slovensko dosiahlo v tomto ohľade, ako všetci vieme, nezávideniahodný primát (16 % účasť). Tento fakt prezentovali niektorí euroskeptici ako jasný dôkaz, že ľudia sú z politiky EÚ znechutení. Zároveň tvrdili, že takýto výsledok volieb je signálom, aby sa nepokračovalo ďalej v procese integrácie. Iní ten istý jav vysvetľovali práve deficitom demokracie v rámci EÚ. Tu treba jasne povedať, že voľby do EP konané v SR odrážali v prvom rade apatiu obyvateľstva voči uplatňovanej „politickej kultúre“, prípadne neinformovanosť. Tieto dôvody však negenerovala EÚ...

Problém nízkeho záujmu a neinformovanosti občanov nie je spôsobený teda len tým, že inštitúcie EÚ slabo komunikujú s občanmi alebo sú pre nich príliš „prebýrokratizované“, funkčne a štrukturálne komplikované a vzdialené. Toto hodnotenie avizuje istým spôsobom aj širšiu dimenziu európskej nespokojnosti. Prakticky vo všetkých krajinách EÚ (o severských krajinách to platí menej) možno vyzorovať krízu demokracie, sui generis, najmä pokiaľ ide voľby do národných parlamentov. Na druhej strane si treba uvedomiť fakt, že nedostatočný záujem občanov o dianie na komunitárnej úrovni je aj dôsledkom iných súvislostí. Právomoci, a z nich vyplývajúce akty EÚ, nezahŕňajú do života bežného človeka v takej miere, ako rozhodnutia národných parlamentov a vlád. Inými slovami, EÚ zatiaľ nereguluje také významné spoločenské vzťahy, ktoré by výraznou mierou mohli vzbudiť záujem „priemerného“ Európana o veci „európsky verejné“.

Uvedme konkrétny príklad problémovej európskej inštitúcie: Rada ministrov (najvyšší rozhodovací orgán EÚ) a spôsob jej rozhodovania. Je pravda, že Zmluva o Ústave pre Európu zaviedla nové oblasti, v ktorých členské štáty stratili právo veta. (Aj preto ju už nahradila Reformná zmluva?) Rada ministrov sa tak svojim spôsobom „supranacionalizovala“. Môžeme však na základe toho hovoriť o deficite demokracie? Hovorí niekto v USA o deficite demokracie, keď v oboch komorách Kongresu sa hlasuje či už jednoduchou alebo kvalifikovanou väčšinou (nikdy nie jednomyseľne)? Veď ak by rozhodovanie vyžadovalo vždy len konsenzus, nešlo by už o demokraciu, ale o „konsocializmus“. Takisto, môžeme hovoriť o deficite demokracie, ak sa na prezidentských voľbách vo Francúzsku zúčastní len okolo 50% voličov a prezident je zvolený len 51% z nich?

Ďalšou inštitúciou EÚ, pri ktorej sa častejšie vyslovuje termín demokratický deficit, je Európsky parlament (EP). V tomto prípade sa však mieri práve na nedostatok právomocí EP, pretože ide o jedinú priamo volenú inštitúciu. Obavy z posilnenia právomocí EP vyplývajú zrejme z toho, že ak by EP bolo udelené právo zákonodarnej iniciatívy, Komisia EÚ (= veľmi zjednodušené povedané, „ministerstvá“ EÚ s právom legislatívnych návrhov), by stratila svoj (doterajší) význam. Takáto negatívna vízia by sa skutočne naplnila, ak by predsedu Komisie navrhovala aj naďalej Rada ministrov a komisárov členské štáty, pretože spôsob dnešného zostavovania Komisie by neodrážal reálne rozloženie síl v EP. V dôsledku týchto zásadných zmien by sa ani legislatívna iniciatíva Komisie nestretávala s veľkým záujmom zo strany EP. Komisia by sa tak viac - menej stala čisto administratívnym orgánom, ktorý by vykonával iba rozhodnutia EP a Rady ministrov. Celý proces by smeroval k tomu, že predseda Komisie aj komisári by boli volení (alebo potvrdzovaní) EP, pričom by sa zrejme vytvorili „vládne koalície“. Navyše, keďže v EP je oveľa nižšia stranická disciplína ako v národných parlamentoch, mohlo by dôjsť ešte k väčšiemu chaosu, aký sa sporadicky vynára dnes (voľba predsedu, schvaľovanie nových komisárov ap.). A ak by bola aj Komisia zostavovaná na základe kombinovaného stranického princípu (teda každý štát by mal po jednom členovi Komisie pochádzajúcom z „koalície“ vytvorenej v EP), takisto by to mohlo vrhnúť tieň na legitimitu jednotlivých komisárov, pretože ak by napr. dnes

SR mala iba jediného zástupcu „ľudovcov“ v EP, stane sa komisárom... Existenciu demokratického deficitu však živí aj absencia skladania účtov europoslancov svojim voličom. Problém v SR je technicko-komunikačný, pretože SR je pri voľbách do EP jedným volebným obvodom. **Občanov SR však zaujíma činnosť slovenských poslancov v EP pod drobnohľadom.** Bolo by vhodné, aby podrobnejšie skladali účty, aby sme bližšie poznali mieru ich zainteresovanosti na projektoch z eurorofondov atď. Nezávislí poslanci z Dánska a Veľkej Británie autorom článku naznačili, že pravidelne vystupujú len niekoľkí z nich, zväčša ti istí.

Ak sa teda o existencii tzv. demokratického deficitu hovorí, pričínajú sa o to v prvom rade „národné exekutívy a parlamenty“ a až potom úzke, partajné hladiská frakcií v EP resp. v ostatných európskych štruktúrach. Dôkazom toho je aj Reformná zmluva. Jej zrod odráža konečne aj trendy voličov, ktorí chcú spolurozhodovať aj o procesoch na úrovni celej EÚ. Reformná zmluva je však len medzníkom, ktorý len čiastočne zadostučinil pojmu demokracia. Tento pojem chápeme totiž dnes už náročnejšie ako v r. 1989.

Martin Jakubek-Peter Kopecký, FSEV UK

Cenník inzercie v časopise Náš vidiek

► **¼ strana**
500,- Sk

► **½ strana**
1.000,- Sk

► **celá strana**
1.500,- Sk

**Pre členov
OZ VIPA SK
zľava vo výške
25 %**

ČACHTICKÝ HRAD

Na Slovensku sa nachádza viac ako 120 hradov a zámkov. Niektoré sú opravené a sú v nich celoročne sprístupnené múzeá, no z väčšiny z nich sú už iba ruiny. Mnohé sú viac zachované, po niektorých zostávajú už iba posledné stopy ich existencie. Možno povedať, že drvivá väčšina slovenských hradov sa nachádza vo vidieckom priestore. Sú vďačným námetom pre jednodenné výlety i viacdenné putovania.

Určite najznámejším hradom v západnej časti Slovenska je Čachtický hrad. Svoju pozíciu nezískal kvôli stavebnej architektúre, ale vďaka svojej najznámejšej majiteľke - grófke Alžbete Bátoriovej.

Čachtický hrad bol ako väčšina slovenských hradov postavený v polovici 13. storočia. K najznámejším majiteľom patrili Matúš Čák Trenčianky, beckovský vojvoda Stibor zo Stiboríc a Orságovci. Od roku 1602 bol dedičným majetkom Nádaždyovcov. Po odhalení Vešeléniho sprisahania im bol hrad odňatý. Hrad bol dejiskom viacerých bojov v stavovských povstaniach a po Rákociho povstaní bol v roku 1708 značne zničený. Odvtedy pustne.

Najznámejšou majiteľkou bola krvavá čachtická pani - Alžbeta Bátoriová. Hrad Čachtice dostal do majetku otec Františka Nádaždyho svadbou s Uršulou Kanižajovou, ktorá ho prezieravo

vymenila v časoch tureckých vojen za hrad Kaniža. Jej jediný syn František Nádaždy tak zdedil obrovské majetky, ktoré sa znásobili po jeho svadbe s Alžbetou Bátoriovou. Manželia vlastnili viac ako 15 hradov a zámkov, František väčšinu života strávil na bojiskách s Turkami. Alžbeta zasa väčšinu času strávila na svojich hradoch a kaštieľoch, kde podľa historických dokumentov umučila a utýrala stovky mladých dievčat. Jej zločiny ukončil až palatín Juraj Turzo, ktorý ju na Vianoce roku 1611 prichytil priamo pri čine v Čachticiach. Jej pomocníci boli popravení v Bytči a Alžbeta bola doživotne internovaná na Čachtickom hrade, kde roku 1614 i zomrela. Pochovaná je údajne v Čachtickom kostole.

I keď väčšinu svojich čachtických zločinov napáchala Alžbeta v dnes už neexistujúcom Nádaždyovskom kaštieli, ľudia si postupom času spojili miesto jej zločinov s Čachtickým hradom. Podľa legiend sa kúpala v krvi dievčat a používala pri tom tzv. Železnú pannu. Kúpanie v krvi je otáznne, no existencia Železnej panny nie je až taká záhadná. Originály takýchto mučiacich nástrojov sa zachovali na viacerých hradoch v Európe.

Na Čachtický hrad sa možno dostať autom alebo na bicykli z obce Čachtice po úzkej asfaltovej ceste spolu so zelenou turistickou značkou, posledných 400 metrov však treba prejsť pešo. Horný i stredný hrad boli odlesnené a tak z malebnej zrúcaniny je krásny výhľad na dolinu Váhu ako i na hrebene Bielych a Malých Karpát. Ak chceme spoznať trochu viac históriu Krvavej grófky, tak si nenecháme ujsť prehliadku múzea v Draškovičovom kaštieli.

Juraj Hlatký

HRAD ČIČAVA

Na východnom Slovensku sa nachádza viacero hradných zrúcanín. Iba jedna je však spätá s Čachtickou paňou - tajomný hrad Čičava.

Hrad Čičava bol postavený po roku 1270 magistrom Reynoldom. Ten mal svoje hlavné sídlo v Rozhanovciach a tak si jeho ďalší rodovia nasledovníci dali meno Rozgoniovci. Od nich v roku 1523 získal hrad Andrej Bátori. Počas dvojvládia krátko hrad patrila stúpencom Jána Zápoľského, no v roku 1529 ho dobyli späť cisárske vojská. Prebehlo tu viacero bojov a tak poškodený hrad bolo treba opraviť. Bol najvyšší čas, pretože 8. mája roku 1575 v neďalekom zámku vo Vranove nad Topľou uzavreli manželstvo pätnásťročná vnučka Andreja Bátoriho Alžbeta s o päť rokov starším Františkom Nádaždym. Feudálne svadby trvali dlho, na tejto sa postupne vystriedalo 4500 hostí. A tak je viac ako isté, že časť zábavy, hostín a hýrenia sa odohrávala i na Čičavskom hrade. Na ňom sa potom Alžbeta Bátoriová príležitostne zdržiavala aj neskôr a podľa súdnych výpovedí tu umučila 2 dievčatá. V roku

1610 sa v Čachticiach vydala jej dcéra Katarína za Juraja Drugeta z Humenného a hrad dostala do vena. V tom období hrad dosiahol najväčší rozkvet - bol tu archív Zemplínskej stolice a konalo sa tu viacero stoličných zhromaždení. Hrad dobre slúžil aj za povstania Františka Rákociho II., kedy tu boli kuruci opevnení až do konca povstania v roku 1711. Obrane vtedy velil generál Barkóci. Hrad po dobytí dal v tom roku zbúrať cisársky generál Laucken a odvtedy je v ruinách.

Podľa legendy sa na hrade Čičava uchovávala kniha lží. Zapisovali do nej tie najhoršie lži a klamstvá, ako aj klamárov. Hrad leží nad obcou Sedliská, časť Podčičva. Je dostupný po chodníčku od parkoviska pod kostolom krátkym stúpaním za cca. 15 minút. Na cintoríne a kúsok v lese míňame hroby a rodovú kryptu jeho posledných majiteľov Barkóciovcov.

Hrad má vyčistené dolné nádvorie, ako aj horný hrad. Z nádvorja mohutného horného paláca je krásny výhľad na dolinu Ondavy a na pohoria smerom na východ a juh.

Juraj Hlatký

V POĽSKU SA KONALO ZHROMAŽDENIE PREPARE

Za VIPA SK sa zúčastnili M. Behanovská, A. Hradiská, J. Hronský a Jela Tvrdoňová ako členka organizačnej skupiny PREPARE

Celá akcia začala cestovným workshopom v dňoch 9. – 10.10.2007. Prvý deň sme cestovali po Poľsku a musím povedať, že nám Poliaci pripravili bohatý program. Prvá zastávka bolo Ustrzyki Dolne. V tomto zaujímavom mestečku sme navštívili múzeum a potom nás na radnici privítal pán starosta so svojím zástupcom. Pripravili nám prezentáciu mesta a celého regiónu, predstavili nám úspešné projekty a mali sa veru čím pochváliť. Z radnice sme sa presunuli na návštevu agentúry, ktorá sa rôznymi iniciatívami a svojou prácou v regióne dopracovala až k vlastnému hotelu. Dozvedeli sme sa ako píše jej pracovníci projekty, podporujú partnerstvá, pomáhajú začínajúcim podnikateľom, školia, vzdelávajú, poskytujú pôžičky. Naša ďalšia cesta viedla na Lutowiska. Ďalší šikovní ľudia, ktorí milujú svoj kraj a robia všetko pre zveľadenie svojho regiónu. Radosť počúvať, s akou hrdosťou sa hlásia k svojmu územiu.

Viacerí sme mali obrovský zážitok zo Zatwarnice. Je to pohraničné územie s Ukrajinou. Riedke osídlenie, malé hospodárstva. Aby deti nemuseli cestovať do Lutowisk dve hodiny ráno a dve hodiny po vyučovaní, zmobilizovali celé územie a zachránili malú miestnu školu, do ktorej teraz chodí 15 detí od 6 do 9 rokov. Za niečo viac ako hodinu deti pozvára malý autobus a pani učiteľka môže začať. Takto sa to opakuje každý deň. Je tam cítiť lásku a starostlivosť o deti.

Po prenocovaní vo veľmi príjemnom prostredí v chate Debova Gazdowska, čo je vlastne na účely ubytovania prerobená stará stodola, sme vycestovali na Ukrajinu. Hraničný prechod Kroskienko bol pre nás nemilým prekvapením. Bolo to nad všetky naše očakávania, ale nás sprievodca nám povedal, že je to pre nás bonus workshopu. Po dvoch hodinách sme sa ocitli na Ukrajine, kde sme sa dopravili do mesta Starý Sambor. Znovu prezentácia starostu. Kraj je to veľmi odlišný od nášho. Navštívili sme súkromného podnikateľa, ktorému sa darí. Mesto Komárno nás prekvapilo veľmi zaujímavou umeleckou školou, kde sa

venujú talentovaným deťom z mesta a blízkeho okolia. Pracuje tu 18 učiteľov. Malujú rôznymi technikami, pracujú s netradičnými materiálmi. Zanechali v nás hlboké dojmy. Ešte podnikatelia, ktorí pestujú kvetiny, ďalší majú ubytovňu a chcú vybudovať regionálny produkt cestovného ruchu.

Dňa 11.10.2007 konferencia pokračovala v meste Przemysl. V rámci programu prebehlo predstavenie sa účastníkov, prezentácia skúsenosti z cestovného workshopu, diskusia o národných vidieckych rozvojových plánoch a sieťach, panelová diskusia ľudí opisujúcich situáciu v rozličných členských štátoch, odznali príspevky od ostatných účastníkov, pracovné skupiny prezentovali výsledky svojej práce, prijali sa odporúčania pre PREPARE

Dňa 12.10.2007 sa konala potom konala Konferencia LEADER Poľsko, na ktorej sa za VIPA SK zúčastnili A. Hradiská a Maxi Hronský.

Domov sme si doniesli obrovské množstvo zážitkov a hrejivý pocit pri srdci, že naše krásne Slovensko má svetu tiež čo ukázať.

text: Mária Behanovská

foto: Maxi Hronský

informácie z regiónov

34

**MODRU ZAŠKOLILA HUSPOPEČE,
JAK OSLÁVIŤ BURČÁK, ČO TEČE...**

Družba slobodného kráľovského mesta Modra a mestečka Hustopeče na Morave má už svoju dlhoročnú tradíciu a je sprevádzaná tónmi hudby – na jej realizácii sa totiž najintenzívnejšie podieľajú práve Základné umelecké školy obidvoch miest. A pretože ide pritom väčšinou o hudbu vážnu, rozhodli sa humoristi a recesisti z obidvoch miest oživiť vzájomné vzťahy aj troškou humoru.

Tradičné burčákové slávnosti v Hustopečiach by aj v tú sobotu, 5. októbra 2007, postupovali podľa zaužívaného scenára, keby sa zrazu na pódiu neobjavila postavička Jožka z Modry s veľkým dreveným kufrom v jednej ruke, dezertným tanierom a príborom v ruke druhej. Na otázku zneistených ceremoniárov *co tam s tým talířkem pohledává* odpovedá, že mu povedali, že na pódiu bude teplá kuchyňa a tak sa na to pripravil. Keď sa mu dostane vysvetlenia, že Teplý a Kuchyňa na pódiu síce sú, ale že ide o vicestaroštu a staroštu, ktorí tu sedeli aj pred poslednými voľbami, ale na presne opačných funkciách, Jožko z Modry oznamuje, že mu to nevádi, že ho vraj obaja pozvali na školenie *ako byť dobrým ceremoniárom burčákových slávností* a tak že je tu. Vyhlásil tiež, že je pripravený na všetko a keď z kufra vytiahol slávnostný ceremoniársky talár, pohár na burčák a rolu toaletného papiera, všetci pochopili, že je pripravený ozaj na všetko. Jožka z Modry podrobili

teda prísnej vstupnej skúške a to deklarovaníu časti regulí burčákovkej únie a to nahlas a v češtine a nakoľko obstál, dovolili mu v kútiku javiska sedieť a zapisovať si. A veru bolo čo, lebo počas zasadnutia Burčákovkej únie prerokovali interné záležitosti únie, prijali pozdravy členských miest a obcí, prijali nových členov a nové burčákové misijné stanice. Vyvrcholením bolo konečné vyriešenie sporu o prvenstvo myšlienky postaviť pomník kvasinke vínnej. Vicestarošta Hustopeče pre otázky vína a prezident republiky Kraví hora sa stretli v neľútostnom súboji, kde rinčali zbrane najatých šermiarov, lietali zátky od šampanského a tiež vlastnoručne duelantami zložené rýmy o kvasinke vínnej, ale Jožko z Modry ako rozhodca tohto duelu musel skonštatovať nerozhodný výsledok, s ktorým boli nakoniec obaja aktéri spokojní a česť obidvoch strán bola zachránená.

Keď ceremoniári Burčákových slávností uzavreli oficiality, mohli sa znovu koštovať, hodovať a veseliť.

Modru zastupovala oficiálna delegácia vedenia mesta, vystúpil tu detský folklórny súbor Magdalénka, v sprievode všetkých spevom a tancom pozdravilo OZ Kralovan, tradičné bolo v piatok v noci fanfárové vystúpenie Vila Vlada na mestskej veži.

Jozef Šimeček

MODRA OSLÁVILA 400 ROKOV UDELENIA VÝSAD SLOBODNÉHO KRÁLOVSKÉHO MESTA A BOLO VESELO.

Veru, 13. augusta 2007 to bolo presne 400 rokov, čo cisár Rudolf II. potvrdil Modre staré výsady a povýšil ju na svoje slobodné kráľovské mesto. Vyvrcholením osláv tejto udalosti, ktorá sa vlastne v rôznych menších akciách oslavovala po celý rok, bolo obdobie konca septembra, kedy bubloce vinohradníkom v susedstve burčák z novej úrody a je teda čo oslavovať.

Oslavy, nad ktorými prevzal patronát sám prezident Slovenskej republiky pán Ivan Gašparovič a ozdobil ich aj svojou prítomnosťou, boli ozaj oslavami veľkolepými. Slávnostná akadémia, odborný seminár, sprístupnenie verejnosti k nahliadnutiu originálov výsadných listín, rôzne výstavy, kultúrny program až po vyvrcholenie celej akcie – historický sprievod mestom s aktom povýšenia Modry samotným cisárom a s pokusom o zadlavenie hlavy štátu splašeným koňom z koča... A popri tom husacina, lokše, burčák, cigánska, stánky, kolotoče a aj ... ohňostroji.

Nikdy však nie je tak veselo, aby nemohlo byť veselšie, povedali si niektorí Modranovia a tak sa na pódium objavili členovia modranského ochotníckeho divadla a Občianskeho združenia Kraľovan a prekvapení Modranovia a návštevníci osláv sa v historickej rekonštrukcii dozvedeli ako to vlastne v skutočnosti bolo s tým udelením výsad, prečo majú Modrané „oné“ odrané a odkedy sa Kraľovania prezývajú Hačapíri.

Historické údaje uvádzajú, že za výsadami slobodného kráľovského mesta bola dlhoročná snaha modranských radných pánov a tiež hektolitrov kvalitného modranského vína. Ako sa ale v rekonštrukcii ukázalo, za všetkým boli v skutočnosti ženy, manželky modranských radných pánov, ktoré to všetko vymysleli, zorganizovali a keď zostali radní páni „indisponovaní“, nasadli na voz a samé išli veci vybaviť do Prahy k cisárovi Rudolfovi II. Úspešne.

Veľa Modranov sa dávno tak dobre nezasmialo a veľmi dobre im padlo, že takéto jednoduché a svieže predstavenie im otvorilo oči o histórii ich mesta. Aj keď to bola len historickými faktami nepodložená fikcia, všetci sa presvedčili, že to tak aj bolo. Alebo byť mohlo. A prorocké slová na adresu Modry cisára Rudolfa pri udeľovaní výsad si zapamätali všetci:

*Vidím v nej veľkú budúcnosť,
spokojnosti dosť a dosť,
Veď väčší poklad není,
jak mat šikovné modranské ženy!*

Modranským ženám sa máli čo mali a ako žili a vybavili si povýšenie.

***Nech sa aj nám, dnešným Modranom máli
všetko, čo sme doteraz dosiahli a chceli ešte
viac, rozvinuté atraktívne mesto a spokojných
občanov.***

*Jožko z Modry
fotografie: Jana Kuchtová*

Vianočné „Dni vidieka v NR“ sa budú konať **6. 12. 2007**

vo výstavných priestoroch pod hradom
v spolupráci s OZ Detvianska umelecká kolónia
pri príležitosti výstavy:

„Folklór vo výtvarnom umení na Slovensku“

December 2007

**V čísle 1/2008
časopisu Náš Vidiek
okrem iného prinesieme:**

- Výsledky súťaže VOKA „O ľuďoch s ľuďmi“
- Oslavovali sme Svetový deň vidieckych žien
- Výsledky súťaže Vidiecka líderka roka 2007

bodka na záver

„Nestačí mať pravdu. Treba mať aj funkciu.“

Peter Gossányi

VIDIECKA ORGANIZÁCIA
PRE KOMUNITNÉ AKTIVITY

Kontakt:

Nám. Š. Moyzesa 4
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 16 91
fax: 048/415 16 93
e-mail: voka@voka.sk

**VIDIECKY
PARLAMENT
NA SLOVENSKU**

Kontakt:

Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 20 22
e-mail: vipa@vipa.sk
www.vipa.sk

náš Vidiek

Vydavateľ: OZ VIPA a OZ VOKA

Vychádza pre vnútornú potrebu organizácií

Náklad: 1000 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla: 15. 1. 2008

Redakcia: Ladislav Hudák, Jozef Šimeček

Grafika a sadzba: Pavol Borodovčák

Tlačiareň: Róbert Jurových - NIKARA, Krupina

Neprešlo jazykovou úpravou.